

La Femosa

Revista d'opinió
i informació local.
ARTESA DE LLEIDA,
març-abril de 2009.
Número 239

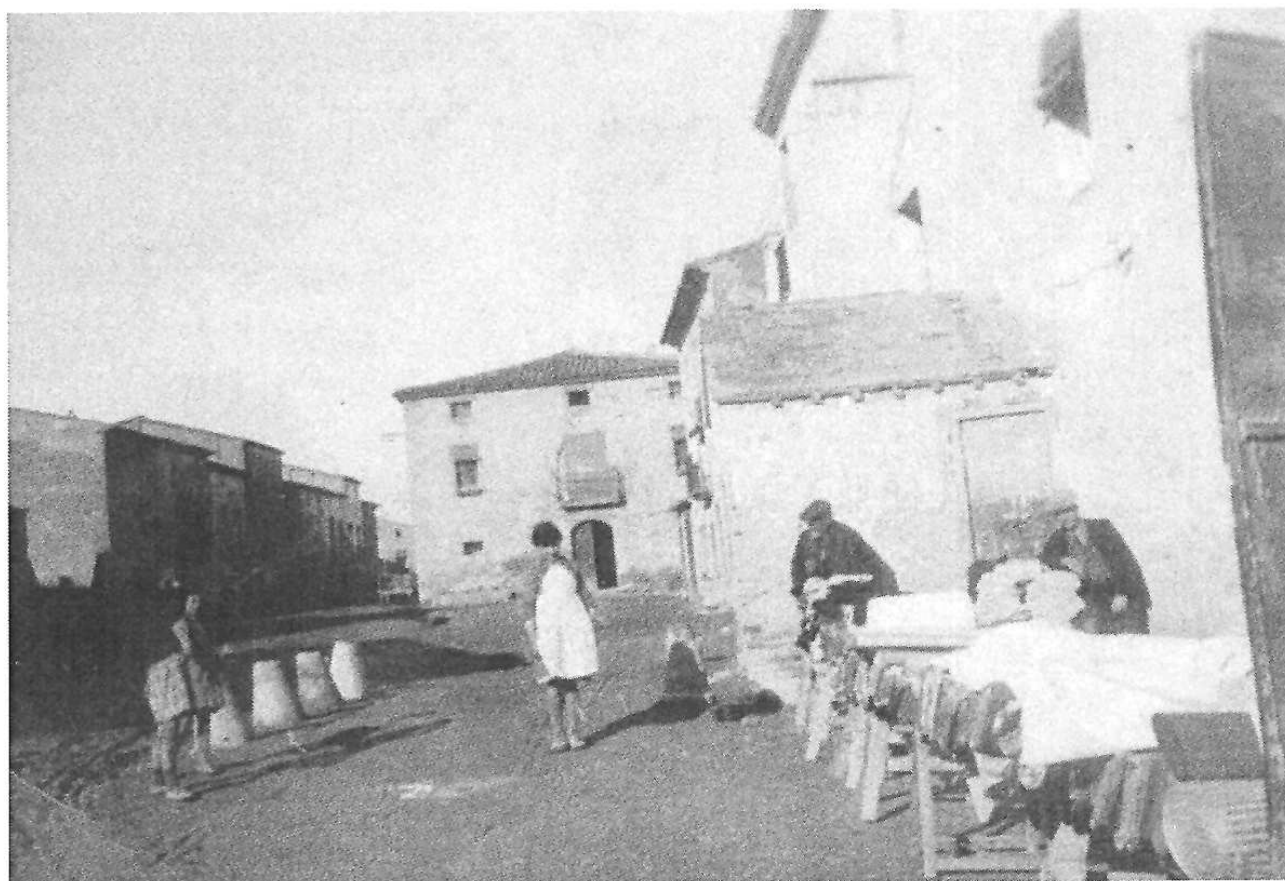
CARNAVAL 2009

SORTIDA AL SECÀ

JMKTGES D'ANJR

La Plaça amb la font i la bàscula (Fotos: Arxiu La Femosa)

Alternativa Ecologista d'Artesa
 AMPA de l'Escola Els Til·lers
 Cèlia Argilès i Andrés
 Andreu Bergé i Fontane
 Josep Mª Carrera i Fornalés
 Adolf Costafreda i Castillo
 Felip Domènech i Costafreda
 Ramon Drudis i Mauri
 Equip de Pares i Mares de bàsquet
 Neus Falcó i Manonelles
 Laura Farran i Botargues
 M. Carme Farré i Vilalta
 Felip Gallart i Fernández
 Francesc Gallart i Fernández
 Josep Gallart i Fernández
 Lluís Gil i Fontanet
 M. A. Navarro i Solé
 Jordi Niubó i Nosas
 Joan Ramon París i Oró
 Pol Puertas i Gallart
 Ramon Serra i Batlle
 Maria Serra i Domènech
 Eulàlia Solà i Miró
 Josep Ramon Solé i Gallart
 Felip Solé i Marin
 Xarxa. Grup Local d'Artesa

Fotògraf

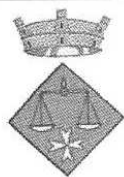
Ramon Serra i Batlle

Els articles que apareixen a les planes de La Femosa reflecteixen únicament l'opinió de llurs signants.

2a. època.
 Dipòsit Legal:
 L-264-1981.

Aquesta publicació local rep el suport de:

Ajuntament
 d'Artesa de Lleida

Índex

Imatges d'ahir

La Redacció 2

El Reportatge

Ramon Serra i Josep Gallart 4

Pòrtic 5

Actualitat artesenca

Cèlia Argilès 6

Imatges de l'actualitat artesenca

Ramon Serra 8

Carnaval 2009

Cèlia Argilès 11

Equip femeni de bàsquet d'Artesa

Equip de Pares i Mares 16

Entreteniments

Andreu Bergé i La Redacció 17

Cuina vegetariana

Adolf Costafreda 18

L'AMPA CEIP Els Til·lers informa

L'AMPA 19

Tot preparant el proper curs

Grup Loyal de Xarxa 20

Tancament de la fabrica Batiste

Josep Gallart (Fotos: Ramon Serra) 21

Els malparlats

Adolf Costafreda 24

Ordinadors i educació

Laura Farran 25

Més de 250 persones estan emparentades...

Ramon Drudis 26

La tira còmica

Pol Puertas 30

Erotisme i mite

Joan Ramon París Oró 31

El canal d'Artesa i els Arbres

Alternativa Ecologista d'Artesa 35

Deixadesa, tossuderia o malafe

Alternativa Ecologista d'Artesa 36

Ho hem llegit a...

La Redacció 38

Telèfons i horearis d'interès...

La Redacció 39

Solucions als entreteniments 39

INSTITUT
 D'ESTUDIS
 ILERDENCs

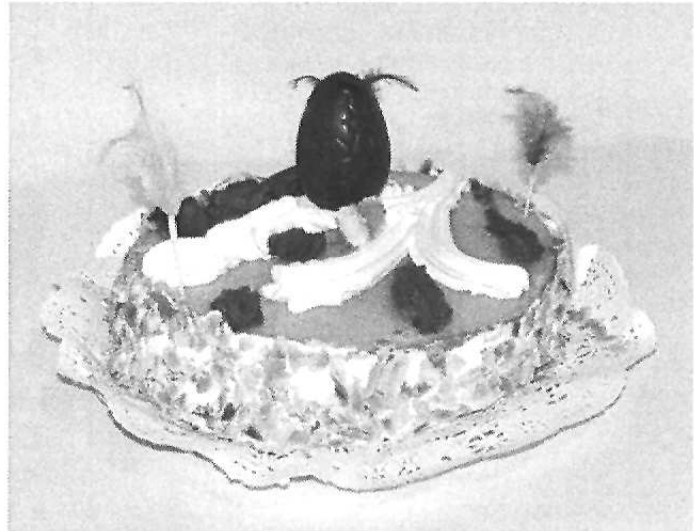
Generalitat de Catalunya
 Departament de Cultura i
 Mitjans de Comunicació

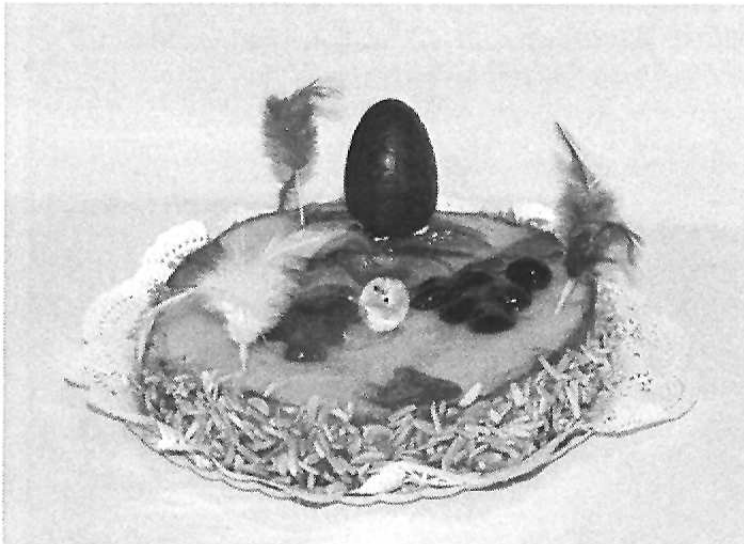
EL REPORTATGE

Mones de Pàsqua

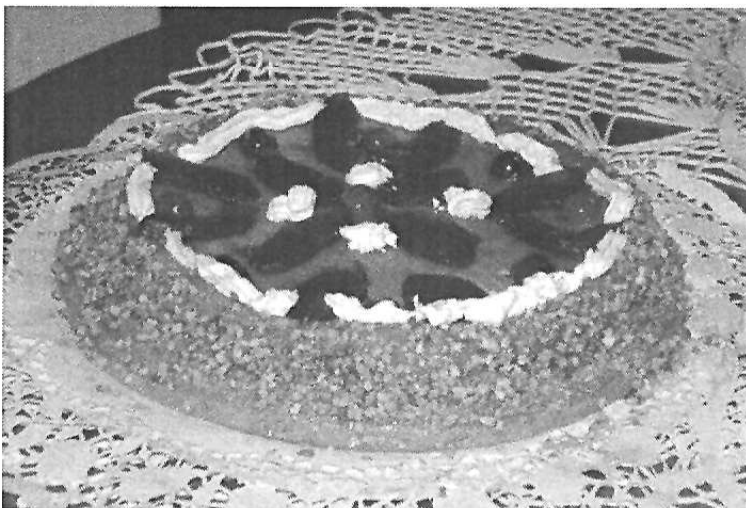
Ramon Serra i Josep Gallart

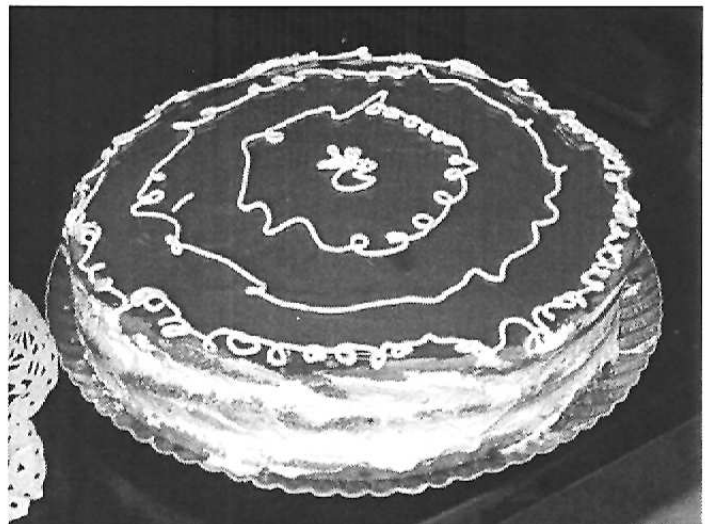
Mones de la Cooperativa Comarcal les Garrigues

Mona de la Cooperativa Comarcal les Garrigues

Mona elaborada per Josepa Balsells

Mona elaborada per Maria Marqués

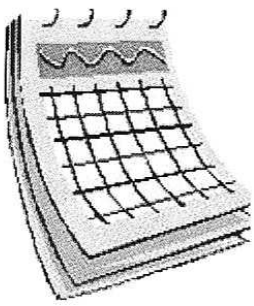
En el moment que escrivim aquest pòrtic, L'Arnau de Vilanova atén el primer cas sospitós de grip nova a Lleida. Es tracta d'un lleidatà que va viatjar recentment a Mèxic. Durant unes hores va haver d'estar ingressat a la unitat d'Urgències de l'Hospital Lleidatà al presentar símptomes que podrien ser de la grip nova. Afortunadament, segons el delegat de Salut, Sebastià Barranco, a les poques hores el pacient va poder marxar a casa ja que presentava un quadre clínic lleu. El resultat de les anàlisis es coneixeran d'aquí a uns dies i, si cal, la mostra serà tramesa al Centre Nacional de Microbiologia de Majadahonda per determinar si es tracta o no d'un nou cas de la grip que va començar a Mèxic.

A tot Catalunya el nombre d'infectats s'eleva a vint-i-quatre, i vuitanta-vuit a tot l'Estat Espanyol. A Mèxic, diverses fonts eleven a quaranta-dues les morts confirmades per aquesta epidèmia, sobre un total de mil cent dotze casos positius. Hi ha setanta-set casos més de persones que han mort sense que se'ls prenguessin mostres i, per tant no es podrà demostrar si van morir infectats pel virus de la grip que els científics anomenen A1H1N1.

L'Organització Mundial de la Salut, en boca del seu director general Keiji Fukuda va recordar que la situació evoluciona i que no se sap com i cap a on ho farà en el futur. L'OMS ha notificat que el cens de malalts per aquest virus és de dos mil noranta-nou (incloent-hi els quaranta-quatre morts de Mèxic) i el mateix Fukuda ha afirmat que ens estem movent cap a una pandèmia, ja que el virus de la grip nova es podria continuar estenent fins arribar a infectar un terç de la humanitat. Això significaria uns dos mil milions de persones infectades, però és impossible fer qualsevol previsió sobre quanta gent podria arribar a morir.

L'any 1918 el món ja va patir una terrible epidèmia de grip, que es va anomenar Grip Espanyola. Es creu que van morir uns vint-i-cinc milions de persones (més que els que va causar la Primera Guerra Mundial) durant les vint-i-cinc primeres setmanes a tot el món. A l'Estat Espanyol van morir més de cent quaranta mil persones, la majoria l'octubre del 1918. Al nostre poble també va fer estralls. Segons l'exhaustiu estudi dels nostres col·laboradors Josep Gallart i Maria Rodríguez, publicats a la nostra revista, números 177 a 187, al nostre poble van morir vint-i-una persones, en només vint-i-vuit dies. En un article del *Diario de Lérida* referit al nostre poble es deia: *Un azote terrible ha caído sobre este pueblo, que nos coja confesados, porque ni avisa ni da tiempo. Las campanas enmudecen, y el cura no encuentra monaguillos para las ceremonias. Dios nos guarde y nos saque pronto de este farrigo-farrago.*

L'OMS insisteix que de moment, sempre parlem del moment que fem aquest escrit, no hi ha motiu per elevar el nivell de la pandèmia a la fase sis, l'última de l'escala, però que cal que els països es preparin adequadament per al risc d'una pandèmia. Esperem que tot plegat mogui a la solidaritat entre els països, sobretot a favor dels més desafavorits i que es puguin prendre les decisions més convenients perquè no es repeteixi una catàstrofe com la de l'any 1918.

ACTUALITAT ARTESENCA

Cèlia Argilés

CONFERÈNCIA-COL·LOQUI SOBRE EL PATRIMONI FOTOGRÀFIC D'ARTESA DE LLEIDA

Organitzada per l'*Agrupació Cultural La Femosa*, amb la col·laboració de l'Ajuntament d'Artesa de Lleida, el passat dia 20 de febrer, a 2/4 de 10 del vespre, al primer pis del Casal dels Jubilats, va tenir lloc la conferència-col·loqui *Una visió sobre el patrimoni fotogràfic d'Artesa de Lleida*, a càrrec de Josep Gallart, que va anar acompanyada d'una projecció d'imatges del poble, on es va poder copsar els canvis que el municipi ha experimentat durant el segle XX.

TALLER DE COSMÈTICA

El dia 27 de febrer a les 7 de la tarda al primer pis del Casal dels Jubilats va tenir lloc un **taller de cosmètica**, obert a tothom, d'accés lliure i gratuït, organitzat per l'Associació de Dones d'Artesa de Lleida. Un professional en estètica va fer una demostració a les assistents i els va donar unes quantes pautes i recomanacions sobre el món de la cosmètica i del maquillatge.

CURS D'INFORMÀTICA

L'Associació de Dones d'Artesa de Lleida i l'Ajuntament han organitzat un curs d'informàtica sobre *PROGRAMARI LLIURE*. Va començar el dia 3 de març i és previst que s'acabi... Aquest curs tindrà lloc tots els dimarts i dijous de 8 a 9 del vespre al Telecentre. És un curs obert a tothom (homes i dones) que desitgi aprendre,

conèixer o perfeccionar l'ús del programari lliure. La gran quantitat de gent interessada ha possibilitat la creació de dos grups, que s'han configurat tenint en compte els seus coneixements previs de la matèria.

OBRES AL CARRER DE LA VILETA I A LA PLAÇA DE L'ESGLÉSIA

Recentment s'ha dut a terme al carrer de la Vileta les obres de millora de la xarxa de clavegueram. També l'Ajuntament ha dut a terme les obres de reparació i millora del mur del jardí de la plaça de l'església.

CRÉIXER AMB TU

La Secretaria de Polítiques Familiars i Drets de Ciutadania de la Generalitat de Catalunya ha elaborat, com cada any, el programa de formació per a pares i mares amb infants de 0 a 3 anys anomenat *Créixer amb tu* al qual Artesa s'hi ha acollit un any més. Així l'Ajuntament en col·laboració amb l'AMPA de la Llar d'Infants ha programat les 6 tallers-xerrades que es detallen a continuació:

.- MARÇ 5.- La incorporació d'una nova persona a la família i els canvis que es produeixen.

.- MARÇ 19.- Les atencions bàsiques a la criatura.

.- ABRIL 2.- Interacció i comunicació. ? ABRIL 16.- El benestar i la salut de la criatura.

.- MAIG 7.- La cura, el desenvolupament i l'educació de les criatures.

.- MAIG 21.- La relació que

s'estableix entre els diferents contextos de la via de l'infant.

Aquestes xerrades tindran lloc a la Sala d'Actes de Casa la Vila, a les 9 del vespre.

SORTIDA GUIADA AL SECÀ D'ARTESA

L'Associació de Dones d'Artesa de Lleida i l'Agrupació Cultural La Femosa va organitzar una *sortida guiada pel secà d'Artesa*, el 15 de març, oberta a tothom. Amb aquesta excursió vàrem conèixer el ric i interessant patrimoni cultural i natural que té el nostre secà. L'hora de sortida era a 2/4 de 10 del matí. Els participants ens vàrem concentrar a la plaça i amb cotxes particulars ens vàrem desplaçar cap al lloc d'inici de la caminada, el camí de l'Albagés a la carretera d'Aspa. Des d'aquest punt vàrem caminar i visitar diferents masos de volta, les cadolles, un raser (o roser, com diem a Artesa), cabanes de falsa cúpula i la bassa de Mossèn Pere. Aquest recorregut va durar unes dues hores.

VIATGE A CARDONA

El 22 de març, l'Associació de Dones d'Artesa de Lleida va organitzar una sortida a Cardona per a visitar les fantàstiques Mines de Sal d'aquesta població.

Després d'un dinar de germanor, a la tarda, es va visitar el monestir de Sant Benet.

INAUGURACIÓ DE LA LLAR DEL POBLE

El primer acte que es va fer, un cop quasi acabades les obres de rehabilitació de la Llar del Poble, va ser la festa de Carnaval.

Tot i que aquesta festa es va fer a la nova Llar del Poble, no va ser fins el dia 5 de març que es va fer la inauguració de les

noves instal·lacions i la visita de tot l'edifici.

OBRES A LA PLAÇA MAJOR

L'Ajuntament ha dut a terme recentment les obres de millora de la Plaça Major, que han consistit en una millora en la seva delimitació respecte de la carretera per mitjà de panots i millora del ferm.

OBRES A LES PISCINES MUNICIPALS

Les obres que s'estan duent a terme a les piscines municipals suposen un manteniment de l'entorn dels vasos de la piscina, així com també la supressió de la passarel·la que dividia la piscina mitjana.

RECOLLIDA D'OLI DE CUINA USAT

El dia 28 de març, de 9 a 11 del matí, al Magatzem de l'Allotjament de Temporers, es va recollir l'oli de cuina usat que es guarda a les cases per tal d'evitar així llençar-lo a la xarxa de clavegueram i contaminar les aigües.

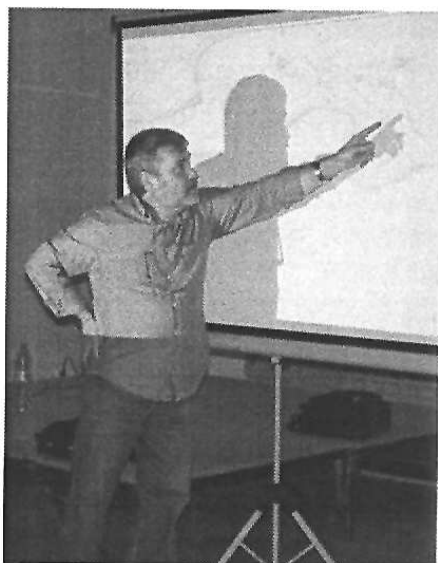
L'Alternativa Ecologista és l'entitat que s'encarrega de la gestió d'aquest oli el qual pot ser reutilitzat per a altres finalitats com ara per a fer-ne sabó.

CURS DE CUINA I DE CATA DE VINS

L'Associació de Dones d'Artesa de Lleida i l'Agrupació Cultural *La Femosa* han dut a terme un curs de cuina i un curs de cata de vins, mercès a la col·laboració de la Fundació Catalana de Cooperatives. Els esmentats cursos eren gratuïts i es van celebrar en un entorn molt apropiat i alhora molt pròxim al nostre poble, el restaurant de Margalef. Ambdós cursos han estat un èxit de participació i pel que sembla, de resultats.

IMATGES DE L'ACTUALITAT ARTESENCA

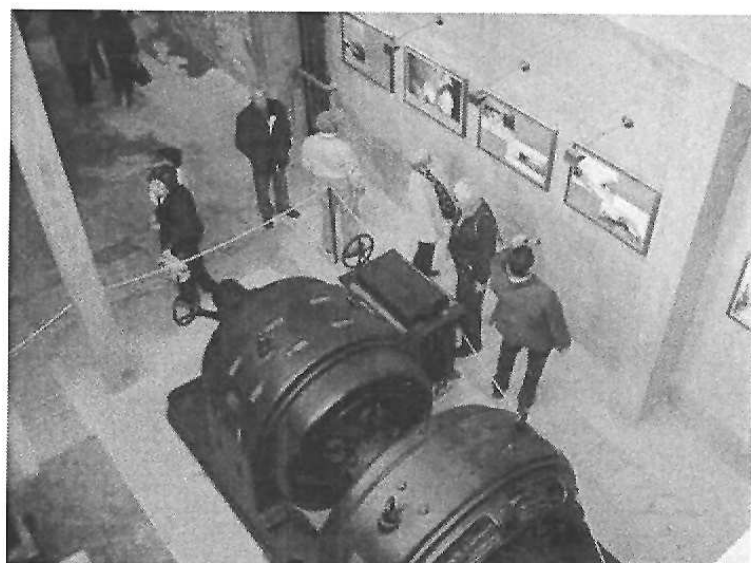
Ramon Serra

Conferència-col.loqui sobre el patrimoni fotogràfic d'Artesa

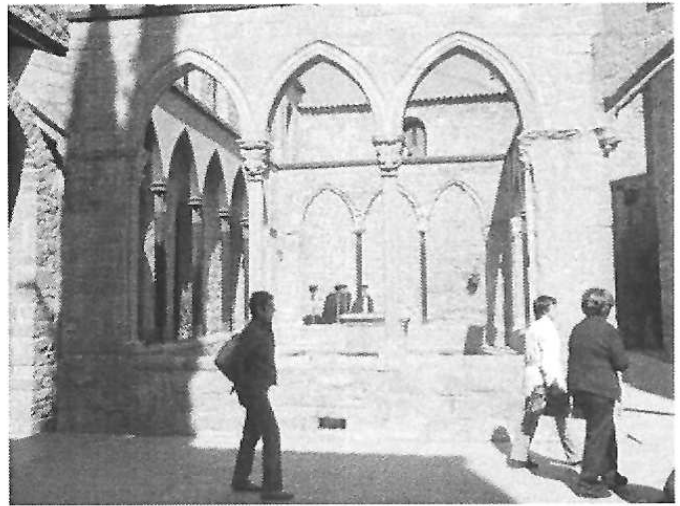
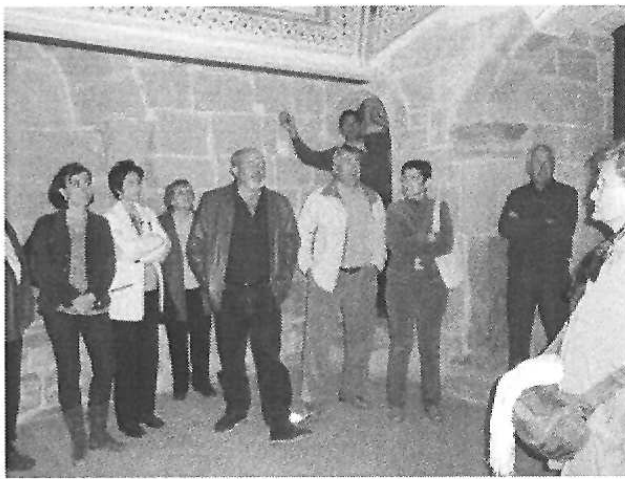

Sortida guiada al secà a conèixer el patrimoni cultural

Viatge a Cardona i al monestir de sant Benet de Bages (Fotos: Maria Piñol)

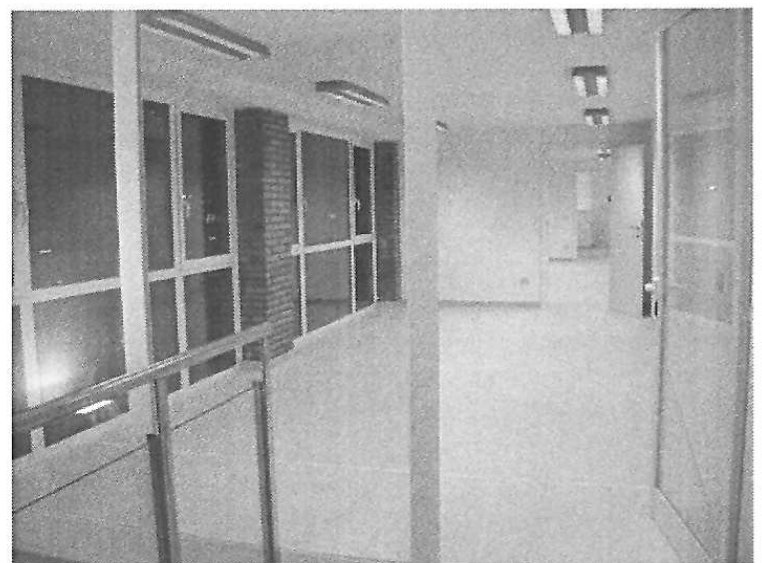
Viatge a Cardona i al monestir de sant Benet de Bages (Fotos: Maria Piñol)

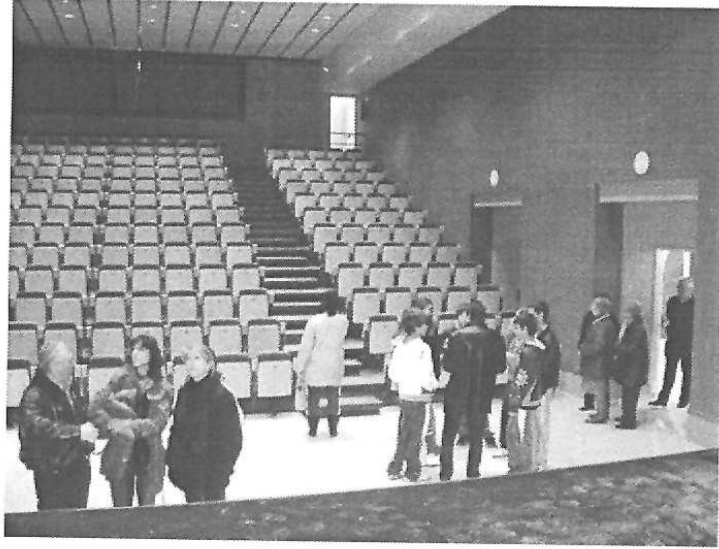
Obres a la Plaça

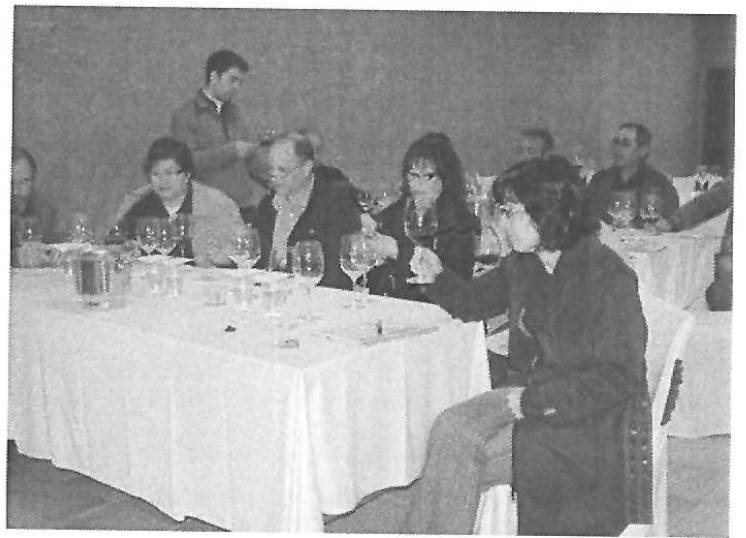
Obres a la Plaça de l'Església

Aspecte del vestíbul i les sales de la primera planta de la Llar del Poble

Aspecte de la nova sala de la Llar del Poble

Curs de cata de vins

CARNAVAL 2009

Cèlia Argilés Fotos: Ramon Serra i Josep Gallart

El dissabte dia 7 de març, ja dins la quaresma, es va celebrar el carnestoltes al nostre poble. Sens dubte és una festa que els darrers anys s'ha recuperat amb força al municipi, ja que la participació cada any va en augment. Enguany l'Associació de Dones d'Artesa de Lleida, va estar l'encarregada de preparar la Reina del Carnestoltes.

Els actes que es van celebrar van estar els següents:

- A un 1/4 de 7 de la tarda, concentració a la PLAÇA MAJOR, de totes les disfresses, i repartiment coca amb xocolata.

- A 3/4 de 7 de la tarda, TRACA d' inici de la RUA DEL CARNAVAL, pels carrers del poble, acompanyats de: GRUP DE GRALLERS, dels grups de percussió FESTA'M- TAM i SAMBE DUTIMBALE, i el GRUP D'ACOMPANYANTS DEL GRIU.

- Un cop fet el cercavila, a la Plaça Major, es va llegir el tradicional pregó *DEL REI DEL CARNESTOLTES-REI DELS POCASOLTES, QUE ENGUANY VA ESTAR PROTAGONITZAT PER LA REINA*. Un cop acabada la lectura del pregó es va simbolitzar la cremada del carnestoltes amb una encesa del *GRIU, TRACA FINAL I BRINDIS AMB TOTS ELS ASSISTENTS*.

- La comparsa va continuar fins a la Sala

de la Llar del Poble, on va tenir lloc la 1era part del Ball de Carnaval, a càrrec de TETE PRODUCTIONS, es va lliurar els premis, a les disfresses guanyadores i a la guanyadora de la confecció del rètol del Carnaval 2009.

- També es van lliurar els 5è PREMIS MORRO: PREMI *PEL MORRO* que va recaure a l'Associació de Dones d'Artesa de Lleida, i, PREMI *QUIN MORRO*, que va recaure en el propi Ajuntament.

- A 2/4 de 10 del vespre, es va servir un sopar de germanor amb la *TUPINADA PEL MORRO*, a base d'entrepans de llonganissa, i va continuar amb la segona sessió de ball fins ben avançada la nit.

PREGÓ DEL CARNESTOLTES 2009

Benvolguts i benvolgudes,
molt benvinguts i benvingudes,
a la festa de la disfressa,
on enguany per primer cop,
reina una reina en aquesta festa.

Disfresses de tots colors,
de tota mena i forma,
no es pot venir sense disfressa,
si un vol integrar-se i fer gresca.

Un altre any vinc quan no toca,
quan la sardina és enterrada,
quan la quaresma ja és present,
i l'abstinència començada.

Peò, com que per Carnaval tot s'hi val,
menjarem llonganissa fresca,
i demanarem a l'església,
que ens perdoni aquesta feblesa.

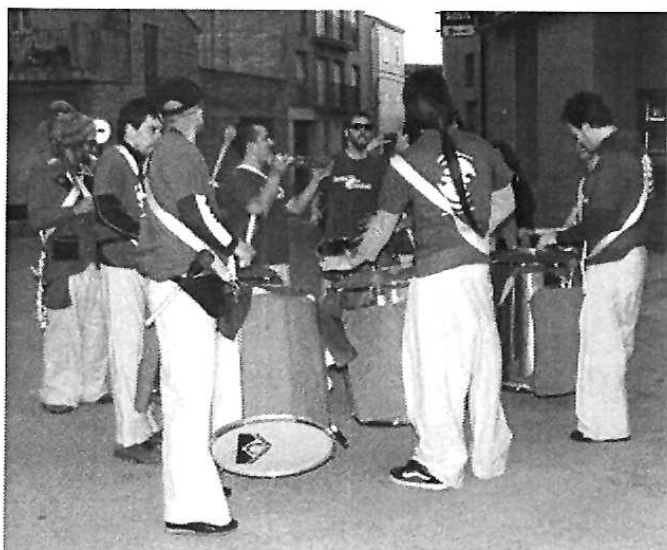
El consistori no gestiona amb més cura,
això que les oficines ha ampliat,
doncs cada obra una eternitat perdura,
i sense Sala tot un any us ha deixat.

Pocs canvis en un any heu sofert
tot segueix si fa no fa,
però enguany s'ha acordat
la festa major no cobrar.

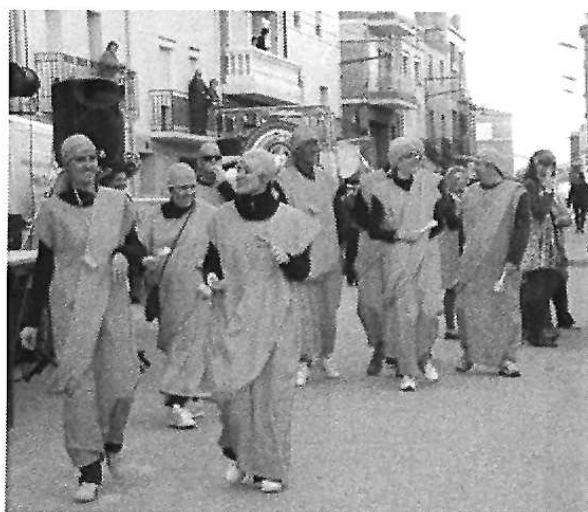
Avui farem el primer ball,
en un espai arranjat,
que tot i no estar acabat,
sembla que està autoritzat.

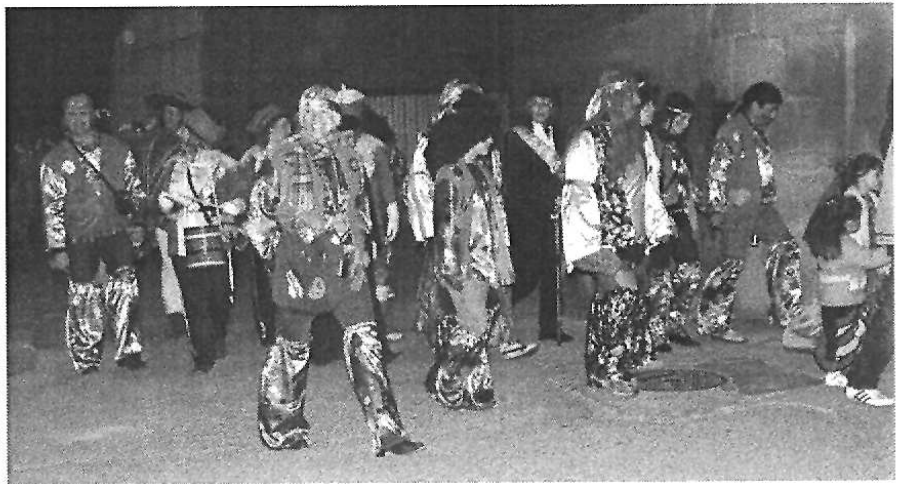
Anem doncs, a veure l'obra,
a gaudir del nou espai,
a fruit de la disbauxa
d'aquesta nit de rauxa.

Visca el Carnestoltes 2009!

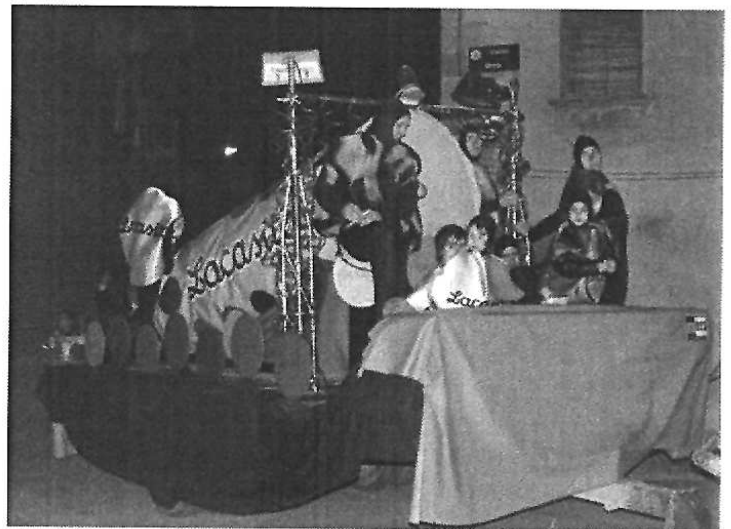
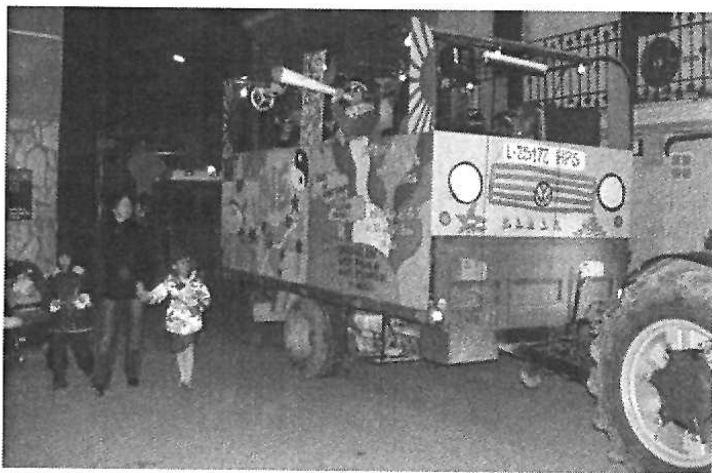
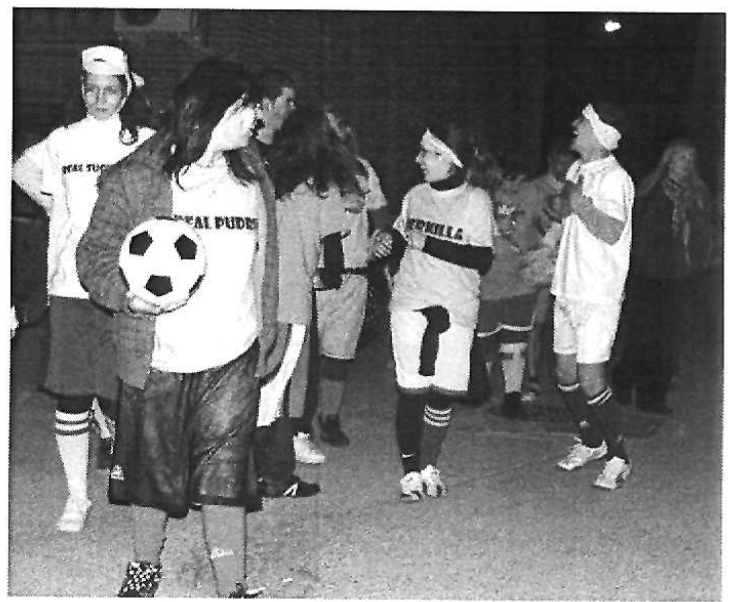
Grup Sambe Dutimbale

Grup Fes-Tam-Tam

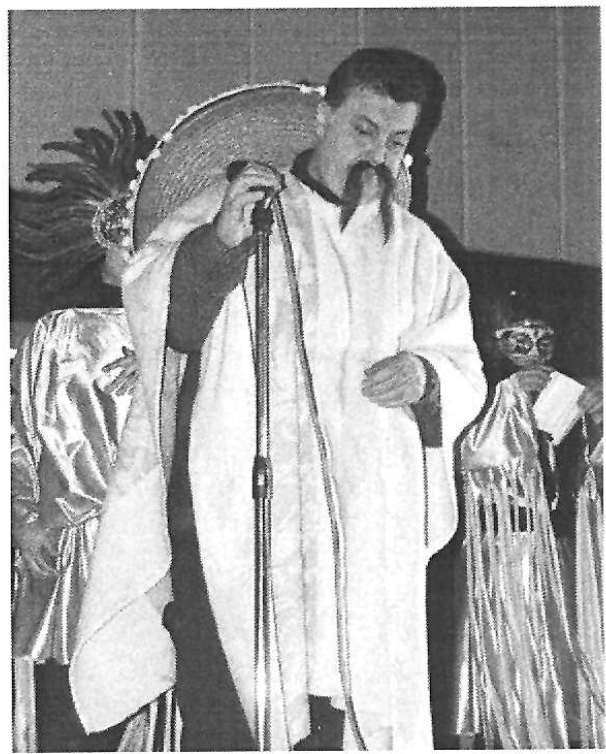
Algunes de les carrosses que van participar a la rua

Pregó del Carnestoltes

La reina del Carnestoltes

La música, el sò i l'animació a la plaça va anar a càrrec del Felip Olomí (Panes)

Astució del Griu i del Grup d'acompanyants

Aspecte del ball de Carnaval a la nova sala de la Llar del Poble

EQUIP FEMENÍ DE BÀSQUET D'ARTESA

Equip de pares i mares

En el moment d'escriure el present article encara no hem acabat el segon campionat que han jugat aquest any les nostres fundadores de bàsquet a Artesa.

El primer campionat va estar només per aprendre l'esport i no tenir por de lluitar contra qui es fiqués a davant. Vam jugar contra equips molt bons que feia anys que jugaven a bàsquet, amb jugadores federades, jugades que no enteníem per que ens picaven falta en contra ... ens en podien fer un sac, però per nosaltres el millor era fer una cistella.

No és rellevant el lloc en què vàrem acabar el primer campionat, la veritat és que ni ho sabem, però l'aprenentatge que vàrem tenir i la força i les ganes que hi vam ficar és digne de lloança. En aquest moment anem primeres del segon campionat disputat aquest any per aquestes nou jugadores dirigides pel nostre entrenador, el Josep. Tenim un equip per a jugar a la *National Basketball Association* (més conegut per la NBA), tant pel que fa a la qualitat de les jugadores com per tot l'equipament.

Amb el 2: MARIA PARÍS

Amb el 3: ARIADNA ROCA

Amb el 4: BERTA GIRIBET

Amb el 5: GEMMA OLOMÍ

Amb el 6: MARINA PARÍS

Amb el 7: MARTA ANTOLÍN

Amb el 8: NATÀLIA COSTAFREDA

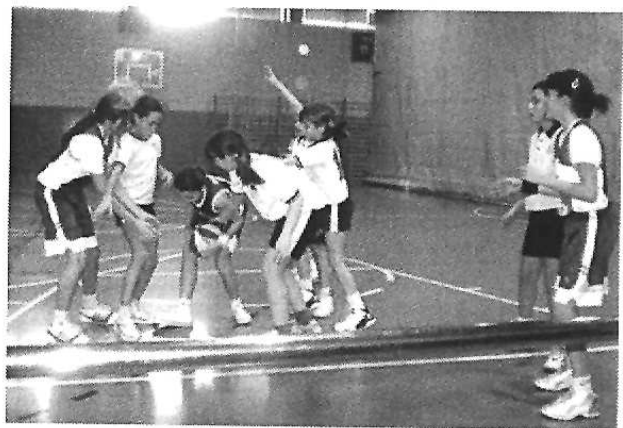
Amb el 9: EMMA GONZALEZ

Amb el 10: ÀNGELS SOLANELLES

Però al cap i a la fi, ni quan estàvem aprenent, ni en aquest moment que anem primeres, no han perdut mai ni la il·lusió ni l'esperit de competició ni el respecte al contrari, que es el més important en la pràctica de qualsevol esport. Ja voldrien molts polítics i directius d'avui en dia, tenir unes mestres com les nostres filles en l'esperit de lluita, educació, sana competició i respecte a l'amic i a l'enemic (sempre pensant en un joc). Per això, tant si guanyem com si no, només cal dir que hem gaudit moltíssim veient les nostres noies disputant cada cistella.

Sense perdre l'oportunitat, aquest és un bon motiu (un més) per justificar la necessitat d'un poliesportiu cobert al nostre poble.

Molta salut a tothom.

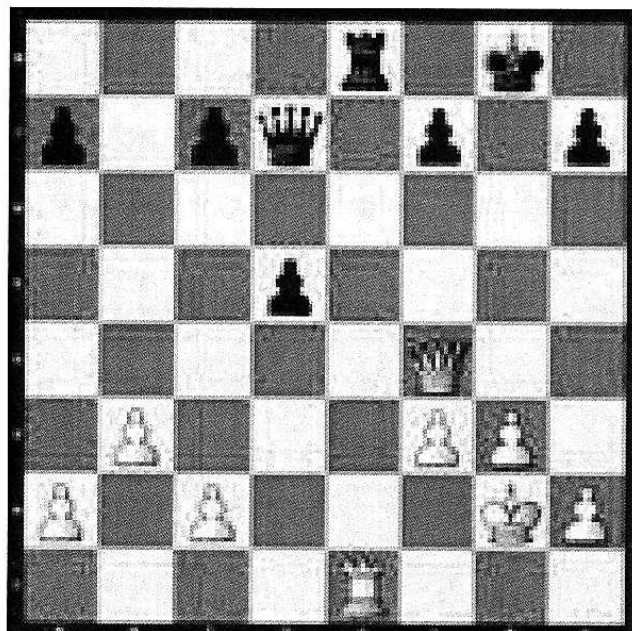
Entreteniments

Solucions a la pàgina 39

PROBLEMA D'ESCACS

Per: Andreu Bergé

La posició del rei negre és bastant compromesa, ja que la seva estructura de peons està debilitada i això permet realitzar bastants escacs als rei. Aquest problema es resol tenint en compte el concepte que s'anomena *escac intermedi*. Juguen Blanques i guanyen.

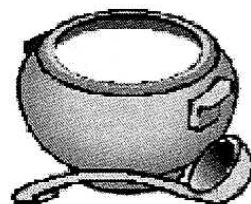

SUDOKU

					7		2	
5	8		6					
		4		8	1	5		
3			8					
	2					3	4	
		8		3	5		7	6
	3				9	4	8	
		7	2	6		9		
	5		7	4				2

CUINA VEGETARIANA

Adolf Costafreda

EL TOFU

Com que en la cuina vegetariana hi trobarem sovint el tofu, val més que d'entrada diguem el que és el tofu. El tofu és la paraula més coneguda al nostre país per designar un tipus de formatge que es fa amb llet de soja, per tant un formatge vegetarià. A continuació, una recepta amb aquest producte:

AMANIDA AMB TOFU CRUIXENC

Ingredients: *un quart de quilo de tofu, el cor d'una mata d'enciam, una endívia, una pastanaga, tres ravenetes, mitja ceba, dues fulles d'api, mig pebrot roig, mitja llimona, salsa de soja, sal i oli.*

Preparació: tallarem el tofu en làmines de mig centímetres i de cada làmina en farem tres trossos que els fregirem en una paella, amb una mica d'oli, fins que estiguin ben torrats pel dos costs. En aquest punt ho regarem amb tres cullerades de salsa de soja i, quan aquesta s'hagi evaporat, apagarem el foc. Tallarem totes les verdures, un cop netes: l'api a trossets i el pebrot a tires el màxim de primes, la ceba en rodanxes també primes i la pastanaga ratllada. Ho posarem tot el una safata (el tofu cruixent per sobre), i ho amanirem amb salsa de soja, oli i el suc de la llimona.

PASTA FRESCA AMB BOLETS

Ingredients: *300 grams de pasta fresca, 150 de rovellons dels més petits, 150 de rossinyols i 150 de ceps. Una escal·lònia petita, una pastanaga, 1 dl de crema de llet, un gra d'all, una mica de pa ratllat, oli, sal i pebre.*

Preparació: després de netejar els bolets, tallarem els ceps i els rossinyols a trossos, els rovellons, al ser petits, no cal. Picarem ben picada la pastanaga i l'all. En una paella amb força oli, hi fregirem tots els bolets i els assaonarem amb sal i pebre, procurant que no quedin massa cuits. Els traurem de la paella i els reservarem. En el mateix oli de fregir els bolets, hi fregirem l'escal·lònia, la pastanaga i l'all. Abans que sigui tot ros, hi afegirem els bolets, el pa ratllat i la crema de llet. Apujarem el foc i ho deixarem bullir tot junt, sense parar de remenar, durant dos minuts.

Farem bullir la pasta amb força aigua i la sal corresponent fins que estigui al seu punt. L'escorrerem, la incorporarem a la salsa i ho servirem immediatament.

CATXAPANDA CEGA

Ingredients: *Una ceba, un pebrot roig, dos albergínies, un parell de tomates madures, quatre trumfes mitjanes, oli i sal.*

Preparació: En una cassola fregirem, per aquest ordre, la ceba, el pebrot roig, les albergínies i la tomata. Quan tot això sigui cuit, hi incorporarem, les trumfes tallades a trossos grossos, ho remenarem tot i esperarem que torni a bullir. En aquest punt ho tornarem a remenar i hi tirarem aigua (si és calenta millor) fins a cobrir les trumfes. Ho deixarem bullir tot junt fins que les trumfes siguin cuites. Els nostres avis, en aquesta catxapanda cega hi acostumaven a posar caragols, tot i amb caragols, continuava sent catxapanda cega, ja que els caragols mai no s'havien considerat talls.

L'AMPA CEIP ELS TIL·LERS

INFORMA

L'AMPA

Des de fa uns anys l'AMPA té com a objectiu la millora de la relació entre la família i l'escola. Molts pares i mares ens preguntem si la manera d'educar i guiar els nostres fills és la correcta, si ho estem fent bé la qual cosa ens crea dubtes i inseguretats davant situacions que es produeixen en el nostre ambient familiar.

És per això que des de fa uns anys s'organitzen xerrades, per tal d'ajudar-nos en la nostra tasca com a pares i mares.

Tal com diu John Wilmot "*Abans de casar-me tenia sis teories sobre la manera d'educar els fills; ara tinc sis fills i no tinc teories*"

Els altres anys, des de l'AMPA del Ceip Els Til·lers s'havien dut a terme diverses xerrades del programa APRENDRE AMB TU del Departament d'Acció Social i Ciutadania a través de la secretària de Polítiques Familiars i Drets de Ciutadania.

L'any passat es van fer dues xerrades de l'AVENTURA DE LA VIDA impulsat per la Fundació Catalana de l'Esplai i la Direcció General de Salut Pública de la Generalitat, en col·laboració amb el Departament d'Educació.

Enguany ens van atrevir a fer unes xerrades referent a l'Educació Emocional, amb el patrocini i col·laboració del programa de l'*Aventura de la Vida*. L'educació emocional té com a objectiu donar a l'individu recursos i estratègies conductuals, cognitives, emocionals i d'interacció social que li permetin tenir un major control de si mateix, tant interna com externa, i evitar-li d'aquesta manera patologies tan habituals com estrès, prevenir-lo de possibles trastorns i millorar la seva salut psicològica.

És van dur a terme dues xerrades amb el tema *L'educació emocional des de casa* a càrrec de la psicopedagoga Gemma Filella i professora de la UDL. La Gemma va

aconseguir gràcies a un llenguatge planer i a una gran capacitat comunicativa implicar a tots els assistents en una mena de joc que ens va ajudar a reflexionar sobre la necessitat d'escoltar els nostres fills i saber respondre als seus dubtes

Va remarcar que educar consisteix fonamentalment en estimar i en posar límits. Com bé va dir la Gemma, d'estimació ens en sobra, però de vegades, els límits són escassos. Aquest amor i aquests límits són molt importants en infantesa per tal de poder preparar-los per l'adolescència.

És important que entenguem que per poder ajudar els nostres fills hem de començar per legitimar les seves emocions. El que no és legitimable és la conducta, per tant, després de fer-los veure que els entenem (empatia) i que legitimem la seva emoció, hem de ser capaços de posar-nos en el seu lloc, de tranquil·litzar-los, d'orientar-los, de donar-los consell, i finalment, si la seva conducta ho requereix esbronar-los o posar límits. Amb el seu sentit de l'humor va fer-nos passar una bona estona força profitosa. Davant la demanda de molts pares hem engegat una nova xerrada que es durà a terme el 28 de maig amb el tema *L'educació emocional a l'adolescència*.

També durant el mes d'abril es va fer la xerrada *Internet Segura per a la protecció del menor*. Els continguts dels quals van parlar van ser força interessants: informació d'interès sobre l'ús i perills de la navegació per internet, els menors i internet, consells per als infants i joves, consells per a educadors i pares; aspectes a tenir en compte com ara la contrasenya, els virus (troians i espies), el xat i la missatgeria instantània, els blocs i els fotoblocs, les descàrregues de música, vídeos, arxius, la webcam.

Continuarem informant...

TOT PREPARANT EL PROPER CURS

Grup Local de Xarxa

El passat diumenge 29 de març vàrem assistir a l'última obra de teatre programada pel curs escolar d'enguany, amb el títol *El ratolí viatger* a càrrec de la companyia *L'Estaquirot Teatre*, la qual ens va fer gaudir una bona estona amb les trapellades d'aquest ratlí tan simpàtic. Aquesta era la primera obra que podíem veure en les recents instal·lacions de la nostra Sala del Poble; realment ha valgut la pena l'espera!

Per part nostra, volem aprofitar aquest mitjà de comunicació per agrair a totes les persones que han vingut a veure les obres de teatre que vàrem preparar l'any passat. I animar a la gent que encara no ha tastat la possibilitat que ens dona avui el poble de viure la cultura aquí i ara. El Grup Local de Xarxa d'Artesa seguim endavant i el passat cap de setmana primer d'abril vàrem anar a la **Mostra d'Igualada**, molts pensareu: *I això que és?*, doncs us ho expliquem. **La Mostra** és una fira de teatre infantil i juvenil que se celebra cada any a la població d'Igualada, de fet aquesta mostra de teatre va néixer l'any 1990 impulsada pel Moviment Rialles de Catalunya, però és a partir de 1995, després de la creació de la Fundació Xarxa que passa a ser guiada per aquesta associació. A partir de l'any 2006, s'obre una nova etapa, liderada per l' Institut Català de

Mostra d'Igualada

les Indústries de la Generalitat de Catalunya, amb el suport de l'Ajuntament d'Igualada i el compromís de la Fundació Xarxa i de l'Associació Rialles.

La idea principal de **La Mostra** és la difusió de les millors produccions catalanes de teatre infantil i juvenil per tal de proveir la programació de més de 90 municipis del territori de parla catalana, no obstant també dedica atenció al millor teatre de la resta de l'Estat i d'altres àmbits europeus. Des del seu inici s'han estrenat més de 2000 espectacles, i en els 20 anys d'història s'hi han vist néixer i créixer les millors companyies del sector.

Per aquest motiu, La Mostra s'ha convertit en un punt de trobada excel·lent per als professionals del sector, tant per a l'exhibició com per a la compravenda d'espectacles, i alhora en una gran ocasió per gaudir en família dels millors espectacles per a tots els públics. En resum és com si al mercat dels divendres en lloc de sabates i verdura, hi haguessin diferents actuacions de pallsos, màgics, històries, i moltes més coses. Per tant, com que no tots podem anar a veure-ho el que fem es escollir les obres que ens agraden més i programar-les perquè les puguem gaudir tots els artesencs i tothom que vulgui.

Mostra d'Igualada

TANCAMENT DE LA FÀBRICA DE BEGUDES CARBONIQUES BATISTE

Josep Gallart

Fotos: Ramon Serra

L'any 1927 en Martí Batiste va iniciar la singladura de la fàbrica de begudes carbòniques *Batiste* al baixos del seu domicili particular situat al carrer Sant Ramon, número 1 d'Artesa de Lleida. Una petita fàbrica que produïa begudes carbòniques pel consum del mateix poble i pels pobles veïns de Puigverd de Lleida, Aspa i Cogul.

Per moure la maquinària d'aquesta fàbrica s'utilitzava l'electricitat que produïa una petita fàbrica situada al terme de Puigverd de Lleida, al peu del Canal d'Urgell, que havia començat a funcionar a principis del segle XX, la qual per la seva producció elèctrica utilitzava l'aigua d'aquest canal a partir del desnivell creat per diversos salts que hi havia a la partida del Saladà..

La maquinària que utilitzava en aquell moment en Martí Batiste per la producció de begudes carbòniques procedia d'una altra petita fàbrica d'Artesa de Lleida mateix, propietat de Josep Ramon Martí, la qual havia tancat les portes i que havia començat a funcionar cap a finals del segle XIX. El repartiment dels productes es feia amb carro, però ben aviat va adquirir un petit camió amb el que feien el repartiment porta a porta.

La fàbrica de begudes carbòniques *Batiste* va continuar funcionant amb la primitiva maquinària fins a mitjans dels anys seixanta del segle XX, en què es van substituir per unes de més modernes de tipus rotatori, tot i que va continuar ubicada als baixos del domicili familiar. La nova maquinària va representar la possibilitat d'augmentar la producció i també la varietat de productes, en un temps en què es va produir un augment de la demanda d'aquests productes en els pobles que abastia la fàbrica. Malgrat la nova maquinària no va perdre mai el seu caire familiar.

La fàbrica de begudes carbòniques *Batiste* produïa sifons i gasoses que portaven la seva

marca i també, durant els anys cinquanta, seixanta i setanta del segle XX, embotellava llimonades, taronjades i suaus (una beguda de cafè, que era com la Coca-cola d'aleshores) amb botelles petites per concessió de la marca Nik.

Després de vuitanta-un anys de funcionament a finals de 2008, Josep Batiste i el seu fill Ricard decideixen tancar la petita fàbrica de begudes carbòniques *Batiste* per raons econòmiques, ja que no podien competir amb les grans marques, ni a nivell econòmic ni a nivell de distribució.

Molts consumidors habituals d'Artesa de Lleida, Puigverd de Lleida, Aspa i Cogul que apreciavem les gasoses i sifons *Batiste*, que el Josep o Ricard ens servien en un repartiment que feien porta a porta des dels seus inicis, hem lamentat aquesta pèrdua.

Artesa de Lleida ha perdut una petita indústria familiar que comptava amb més de cent anys d'història, com s'han anat perdent al llarg del segle XX altres petites indústries, oficis, feines habituals en el nostre poble, a causa de la mecanització

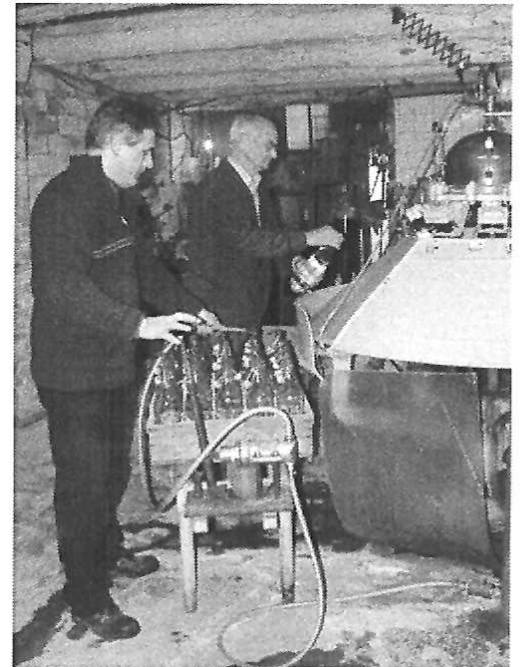
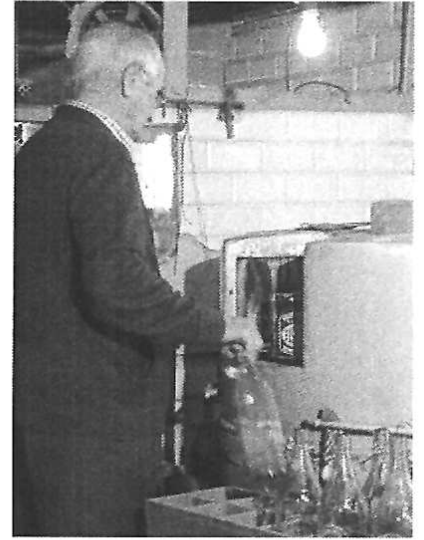

del camp i també pels canvis d'activitat econòmica i poblacionals que han soferts els pobles de la rodalia de Lleida en aquests temps. Des de l'Agrupació Cultural la Femosa i de l'Ajuntament d'Artesa de Lleida vam creure que no podíem deixar passar l'oportunitat de documentar la fàbrica de begudes carbòniques *Batiste* i el procés de fabricació dels seus productes abans que desfessin la maquinària. Per això, el Josep i el Ricard van preparar una sessió de fabricació de sifons i gasoses que en Josep Ramon Morell de Telepúblic va enregistrar en vídeo i en Ramon Serra va recollir en un reportatge fotogràfic. D'aquesta forma es conservarà per les futures generacions d'artesencs i artesenesques el record de com es produïen els sifons i gasoses que feien les delícies dels seus avantpassats del segle XX.

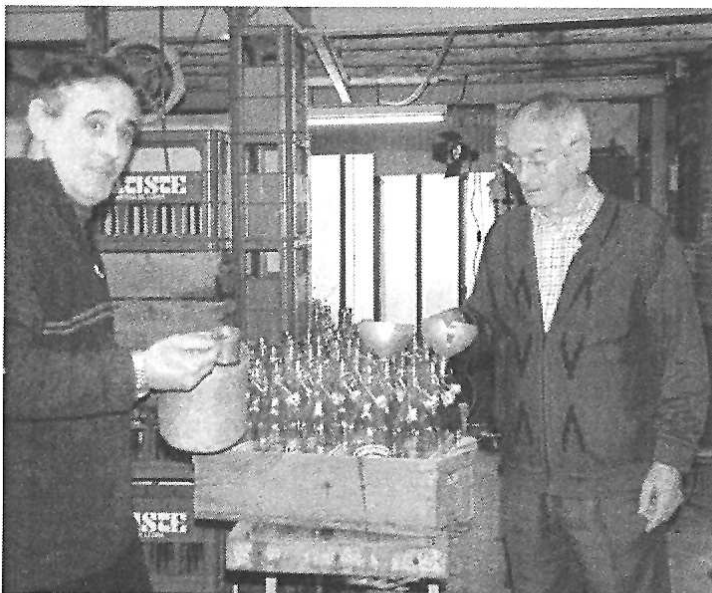
FABRICACIÓ DE GASOSES

Neteja de les ampolles de gasosa

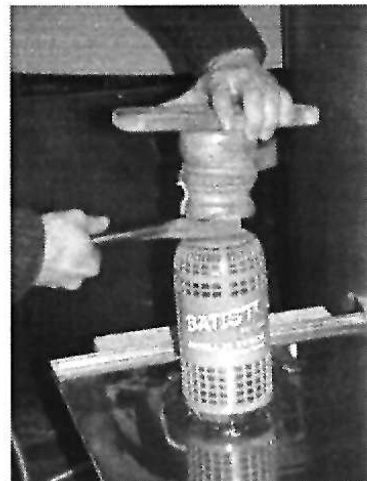
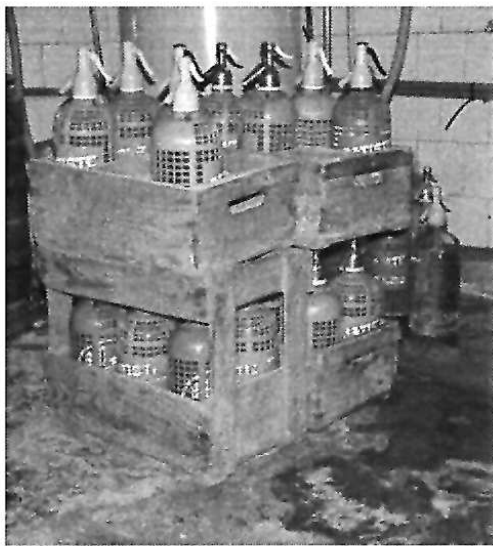
Operació de ficar el xapop dins les ampolles

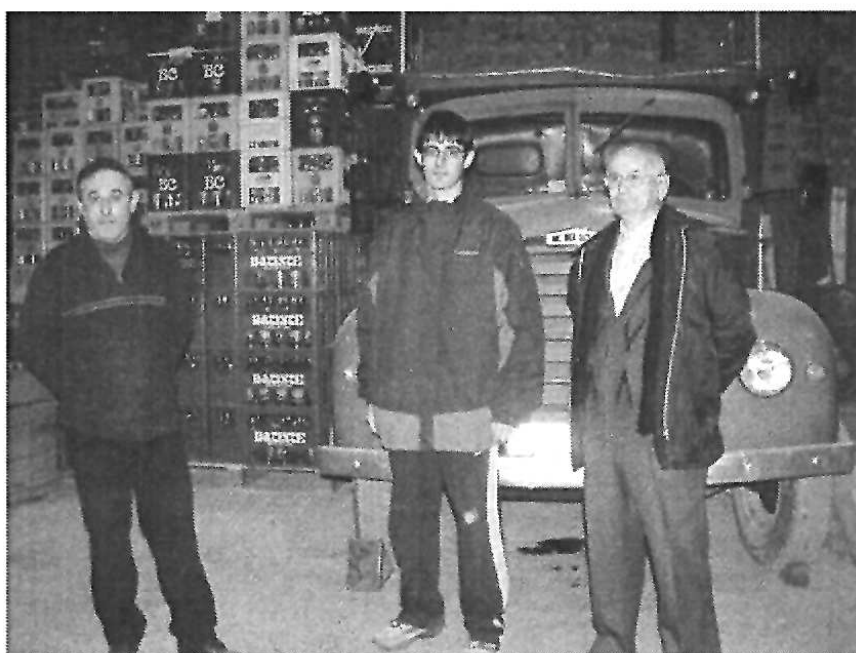
Operació de ficar el xapop dins les ampolles

Operació d'omplenar les ampolles

FABRICACIÓ DE SIFONS

Tres generacions de Batístes

ELS MALPARLATS

Adolf Costafreda

Aquest acudit va aparèixer a les pàgines de LA FEMOSA en el número corresponent als mesos maig, juny i juliol de 1970 i publicat també a la recopilació d'acudits de LA FEMOSA que van fer l'Albert Garròs i Felip Gallart (publicacions de La Femosa 1978). Recordo que, aquest acudit va ser comentat al Diari de Lleida (no en sé la data) per Josep Vallverdú, al qual li va fer molta gràcia. I si ara m'ha abellit recuperar-lo és perquè em serveixi d'entrada per poder parlar del mateix tema.

Si no recordo malament, i em penso que no, fins i tot els castellano-parlants deien futbol (sense accent a la u) com també es podia dir Moscú o Moscou indistintament. Va ser llavors que els va agafar la dèria de castellanitzar tot el que feia referència als esports (baloncesto, per exemple i, és clar, van posar l'accent a la u de futbol). Els catalans que llavors érem gairebé tots analfabets en la nostra llengua i també per la trista realitat que no hi havia cap mitja de comunicació en català, vam anar castellanitzar-nos fins al punt de convertint-nos en uns malparlats. Mal parlat en el nostre idioma, és clar.

Un altre exemple flagrant (dels moltíssims que trobaríem) és *farola* (de la il·luminació pública)

de la qual en català n'hem de dir fanal. Penso que ningú no vol ser malparlat o, dit d'una altra manera, tothom volem parlar bé, però, pel que es veu, la majoria de nosaltres tenim poca sensibilitat a l'hora de rebutjar algunes paraules pel sol fet que les diu molta gent. Fa molts anys que, a cada número de LA FEMOSA, es publicava una llista de paraules malsonants en català (barbarismes que se'n diu), però que, a hores d'ara, ja sembla que no fan falta perquè qui més qui menys ja en sabem prou. Només cal fixar-se una mica en els accents: Fútbol és en castellà i

Es un mal parlat: diu Fútbol en lloc de fanal.

futbol (amb atònica sense accent) és en català.

ORDINADORS I EDUCACIÓ

Laura Farran

El segle XXI ha estat definit com el segle de la informació, el segle d'un món dominat per les noves tecnologies. En aquesta línia, el president del Govern s'ha proposat digitalitzar el sistema educatiu. El seu pla preveu dotar d'ordinadors portàtils a tots els alumnes de centres públics i concertats de cinquè de primària i de quart d'ESO, començant el proper mes de setembre amb els alumnes de cinquè de primària.

De fet, es considera que en el nostre univers, l'alumne té un accés a una quantitat impensable d'informació i per tant el professor/a ha d'esdevenir un gestor en l'organització, associació i aprofitament d'aquesta informació. Ara bé, és aquesta la solució al fracàs escolar i als elevats índex d'abandonament escolar a la secundària?

Sens dubte que treballar a les aules utilitzant els recursos informàtics motiva l'alumnat amb més dificultats i aquells reticents a aprendre, no cal oblidar que l'accés a les noves tecnologies ha obert un ampli ventall de possibilitats als nois i noies: telèfon mòbil, ordinadors, internet, iPod..., els quals han introduït tota una cultura visual que ha emfatitzat la immediatesa de l'estímul-resposta i ha generat en part de l'alumnat el desinterès i l'apatia envers l'anàlisi, l'estudi, el raonament, és a dir, en tot aquell aprenentatge que genera un esforç. I és que abans de treballar mecànicament cal moblar la ment, potenciar les capacitats, ser creatiu.

En Pere Carbonell era un mestre de la Segona República (1930-1936). Havia estat format amb els nous corrents pedagògics de l'època i recordava que la base dels seu ensenyament era *Més que donar coneixements, se'ls ensenyava a pensar, a*

seguir adquirint aprenentatges, despertant l'afany de saber.

La **Mª Antònia Macau Julià**, també era una mestra de la República i afirmava "*tot i que no teníem gaires possibilitats materials, ho supliem tot amb il·lusió i creativitat*"

En **Josep Estalella** resumia aquest ideari bàsic en el seu diari: "*M'he proposat fer alumnes bons, si a més els faig forts, millor, i si a més em surten savis, millor encara*". Ha passat molt temps des que es feien efectius aquests principis educatius. Estem al segle XXI; el món de l'educació a casa nostra, ha passat per períodes històrics delicats, per un munt de lleis, de canvis educatius i socials, d'avenços tecnològics impressionants, però així i tot, hi ha missatges que no canvien: El del respecte, el d'una escola activa i sobretot LA IL·LUSIÓ.

Per moltes pissarres virtuals i ordinadors que permetin una autonomia a l'alumne, no n'hi ha prou de saber on trobar la informació sinó que cal gestionar-la i assimilar-la. No serà millor aquell centre educatiu més tecnificat sinó aquell que sàpigi aplicar millor aquests recursos. Com deien aquells vells mestres de la República: "*Si hem aconseguit transmetre en els alumnes la guspira de la curiositat, de les ganes d'aprendre, del respecte per la cultura i sobretot IL·LUSIÓ, hem fet una bona feina*".

A veure si sabeu que això de les noves tecnologies i les pissarres digitals no les suporto, així, si no hi teniu inconvenient, faré la classe com sempre, amb guix i pissarra.

MÉS DE 250 PERSONES ESTAN EMPARENTADES AMB LA TERCERA BODA D'UN DRUDIS A ARTESA DE LLEIDA (Part I)

Ramon Drudis i Mauri, enginyer i fill d'Albatàrrec

Tot just feia unes hores que s'acabava d'iniciar l'hivern en el nostre hemisferi, quan un 22 de desembre de 1.810 se celebrava la tercera boda d'un Drudis a Artesa de Lleida. Era un dissabte fred i possiblement amb boires matineres quan el Pla de Lleida estava assetjat pels gavatxos, en plena Guerra del Francès, un conflicte bèl·lic entre Espanya i el primer imperi francès. Durant el setge de Lleida l'any 1.810, els francesos van ocupar el marge esquerre del riu Segre fins arribar al camí d'Artesa pel Molí de Vilanoveta a fi de preparar l'atac a la ciutat. Els enfrontaments entre l'exèrcit de Catalunya i els francesos en els pobles de Juneda, Les Borges Blanques i Artesa van ser poc efectius pels catalans i finalment Lleida caigué el 14 de maig de 1.810. En la volta del cel nocturn artesenc, d'aquell dissabte hivernal les coses estaven molt diferents: tot i que la nit era fosca com la gola d'un llop i sense Lluna, l'estrella Sirio, la de més brillantor del cel, sobresortia nítida sobre la volta del cel i es podia veure durant tota la nit com si d'un far es tractés. El gegantí planeta Júpiter rivalitzava amb la lluminositat d'aquell astre proper, essent els dos cossos més cridaners, pel que fa a brillantor. Orió, la gran catedral del cel nocturn hivernal, destacava sobre la volta fosca, com si fos l'única constel·lació boreal present sota el cel d'Artesa.

Estan així les coses en la Terra i en el cel, la parella formada per Josep Drudis Melé, de 22 anys i la Paula Argelaga Falguera, dos anys més jove, es casaven a l'església d'Artesa de Lleida, després de les tres preceptives amonestacions realitzades en tres dies festius consecutius, durant l'ofertori de la Missa Major. La cerimònia la realitzà el rector de la parròquia Francesc Argilés, que substituïa a Bonifacio Argensó. Aquest últim va haver d'exiliar-se durant 4 anys d'Artesa, ja que era un home compromès i defensor del règim constitucional, i fins i tot actuava de cap de sometent i de partida per defensar-se dels francesos. El matrimoni Drudis-Argelaga conreaven la seva terra al poble i fou allí on van tenir les primeres

quatre filles, totes elles mortes durant els seus primers anys de vida. El seu únic fill mascle va nàixer l'any 1.818, i va sobreviure a les malalties de l'època. Més tard en Josep Drudis Argelaga estudiaria medicina i cirurgia en la Facultat de Ciències Mèdiques de Barcelona, obtenint el corresponent títol acadèmic l'any 1.843. Ja metge, el Josep s'uní amb el sacrament del matrimoni per l'església i en un acte civil per l'estat, amb una noia de Juneda, anomenada Josepa Torrent Pujol, filla de Magí Torrent March, metge de Puigverd i que cursà la carrera a Universitat de Cervera, obtenint la titulació de batxiller en medicina quan tenia 30 anys d'edat.

La Universitat de Cervera fou bastida entre 1.718 i 1740. L'any 1717 Felip V suprimí les 6 universitats catalanes i creà una única universitat a Cervera, com a premi a la fidelitat d'aquesta població a la seva causa, durant la gerra de Successió. L'any 1740 s'hi començà a impartir docència (teologia, medicina, filosofia, lleis i humanitats) fins que l'any 1.842 aquesta Universitat fou traslladada a Barcelona.

La descendència de la Josepa Torrent i del seu espòs, el metge Josep Drudis Argelaga foren dos nois i una noia, configurant així, els inicis de les tres branques més importants, des que es realitzà la tercera boda d'un Drudis a Artesa i que han continuat fins el dia d'avui amb el cognom del primer metge d'arrels artesenesques.

1ª Branca: Drudis-Torrent

El primer dels fills del matrimoni Drudis-Torrent fou en Josep Mª Drudis Torrent que va néixer a Puigverd un mes de juny de 1.845, i va batejat en l'església de Sant Pere Apòstol de la mateixa població pel seu rector Josep Biscarri. Va fer el batxillerat a l'Institut de Barcelona i seguint la tradició familiar estudià a la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona durant els anys 1.868 a 1.873. Exercí la medicina en algunes poblacions de l'avui anomenada comarca del Segrià, entre elles, Almenar en la qual sol·licità a l'alcalde una certificació de bona

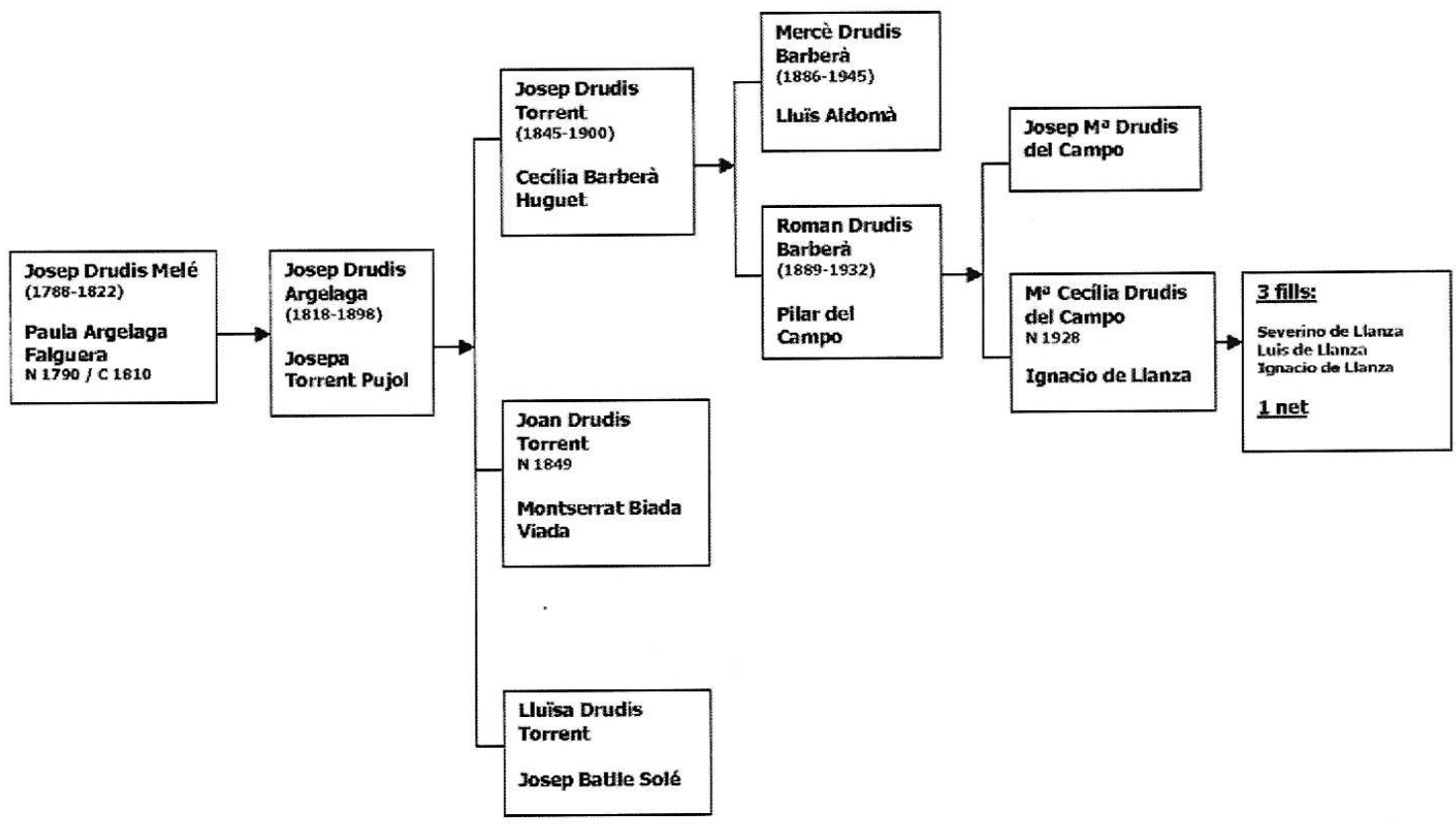
conducta moral i política. En altres pobles, la seva tasca mèdica, la pagaven els veïns amb cereals, segons consta en algunes certificacions realitzades pels propis consistoris. Es casà amb la puigvertina Cecília Barberà Huguet, va seguir amb la pràctica mèdica en la població veïna d'Artesa de Lleida, fins l'any 1.899, en què va ser substituït per Lluís Massot Palmés. Morí un any més tard, i fou enterrat al cementiri del poble.

El matrimoni Drudis-Barberà va tenir sis fills: Pilar, Maria, Mercè, Emili, Ramona i Roman. La Pilar va morir quan tenia dos anys d'edat, la Maria, l'Emili i la Ramona no van tenir descendència i únicament la Mercè i el Roman varen continuar el cognom Drudis, la primera fins la següent generació i el segon fins avui. Així doncs, en Roman Drudis Barberà, artesenc des de 1.889, tenia arrelada la vocació de dedicació als altres des de ben petit, ja que la pràctica mèdica havia impregnat tota la seva infantesa i adolescència en veure al seu avi i el seu pare exercir la medicina. Entre els anys 1.914 i 1.919 estudià la pràctica mèdica a la Universitat de Barcelona, complementant la seva formació amb l'estudi de l'idioma alemany i va la carrera a Saragossa. Allí es casà amb Pilar del Campo Armijo, tornant a Catalunya per treballar com a metge a les poblacions tarragonines de Gaya, El Catllar, Nou de Gayà i Nulles. Fou al poble de Nou de Gayà quan en 1.926 se li va retre un homenatge per significar la seva intel·ligència i encerts en la brillant carrera professional com a metge així com pel seu caràcter bondadós i per l'allunyament de tota política partidista. L'any 1.932, amb 43 anys moria en la població de Nulles, després d'una greu malaltia. El seu funeral va ser un esclat de dol per part de tots els veïns, no solament del seu poble, d'on n'era metge titular, sinó també de tots els altres pobles on havia exercit la professió.

La població de Nulles, on està enterrat el metge Roman Drudis, és coneguda per la comunitat científica geològica per un fet que va passar un dimecres, 5 de novembre de l'any 1.851. Eren gairebé dos quarts de sis de la tarda d'aquell dia, quan una impressionant bola de foc solcà el cel de la província tarragonina, deixant darrera seu una llarga cua lluminosa. La gran detonació per

l'entrada a l'atmosfera terrestre d'una pedra còsmica va provocar sorpresa i inquietud entre tot el veïnatge de Nulles. La pedra espacial més gran va caure en un hort, a poca distància d'un camí que conduïa a una font i pel qual passava una dona que portava dos cantis d'aigua. En veure el que passava va quedar estabornida i presa per la por va córrer cap a casa seva. Al cap d'una bona estona, la curiositat va fer que sortís de casa, per veure el que havia succeït i va trobar-se una roca enfonsada uns 40 cm al terra. La pedra còsmica, més coneguda com a meteorit, tenia un color molt fosc i va comprovar que encara cremava, per la qual cosa la guarní amb el seu gruixut davantal i el lliurà a les autoritats tarragonines, les quals la varen enviar a Madrid pel seu estudi. Avui aquest meteorit de 4,3 kg i la resta d'exemplars recollits per aquella zona estan exposats a les vitrines del Museu Nacional de Ciències Naturals de Madrid, el Museu d'Història Natural de Washington, el Museu de l'Estat d'Arizona i en el Museu d'Història Natural de París. Tal vegada en Roman Drudis hagués contat la història del meteorit de Nulles als seus fills, en Josep M^a i la Cecília.

En Josep Mª Drudis del Campo fou químic, va viure molts anys a Veneçuela essent director d'un col·legi de Caracas. Morí de càncer a Barcelona, als 75 anys i tot i que va estar casat no va tenir descendència. La seva germana Cecília te 80 anys i conserva totes les seves facultats intel·lectuals, per la qual cosa, encara és un plaer parlar amb ella, en un català molt agradable de sentir, malgrat que sigui aragonesa i gairebé sempre hagi viscut prop de Saragossa. La Cecília Drudis del Campo es casà amb l'aragonès Ignacio de Llanza Lluch, nét de Manuel de Llanza y de Pignatelli (Gran d'Espanya), duc de Solferino i cap regional carlista d'Aragó. Durant la dècada 1.960-1.970 van tenir tres fills, un d'ells pintor-gravador, realitzant exposicions a diferents sales de la geografia espanyola. Amb els tres fills del matrimoni Drudis-de Llanza s'acaba la continuïtat del cognom Drudis, ja que el seu net actual i els propers que vinguin ja no disposaran d'aquest cognom nascut a Artesa de Lleida. Salutacions a tots el Drudis d'arreu.

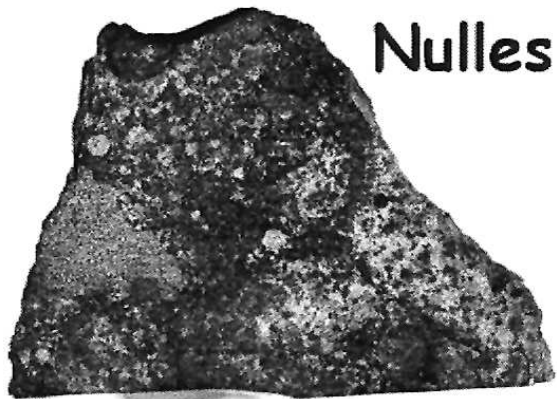
Quadre genealògic de la Branca Drudis-Argelaga (Període 1788-2009)

El metge Josep Antoni Drudis Torrent i la seva dona Cecília Barberà Huguet.

Boda d'en Roman Drudis Barberà amb l'aragonesa Pilar del Campo Armijo.

Nulles

El pintor-gravador Severino de Llanza Drudis, davant d'un dels seus treballs.

Meteorit rocallós de ferro i níquel, recollit a Nulles i exposat al Museu de Nacional de Ciències Naturals de Madrid

LA TIRA COMICA

Llegint sempre vius grans aventures...

...això depen del llibre que llegeixis.

EROTISME I MITE

Joan Ramon París Oró

El capvespre a Kajuraho és romànticament bell, sentimentalment inspirat i tot això s'acrecix quan contemplo des de la llarga terrassa de la meva habitació el bell estany que alberga els superbs temples. Instants tot just per a contemplar un crepuscle veritable metàfora de la roda còsmica en la qual el dia i la nit se succeeixen immutables a través de generacions. Roda còsmica que també segueixen els homes aliens al món real (el dels déus) i immersos en la mes profunda de les ignoràncies.

He arribat fins a aquí, després d'un llarg viatge atret per la fama que precedeix els majestuosos temples eròtics (mes aviat pornogràfics) que donen nom al lloc. A la guia de viatges apareixen dues interpretacions distintes per a explicar l'origen de tan voluptuoses pintures. En la primera d'elles, s'al·ludeix al caràcter metafòric de les suggeridores figures *lingam* transformats els seus cossos en vehicles d'iniciació a mig camí entre la matèria i l'esperit. En la segona opció, es creu que les *lingam* complien la funció de prostitutes que exercien la seva activitat i donant consol als pelegrins que acudien en massa per a trobar-se amb la divinitat.

Després d'observar escenes sexuals impossibles a causa de les increïbles postures de fer l'amor, relleus en els quals es plasmen fel·lacions i relacions amb tota classe d'animals he d'arribar a la conclusió que ambdues teories aniran estretament entrelaçades i interconnectades. No crec possible en l'observar les suggeridores expressions d'unes dones que posen èmfasis en la seva bellesa plàstica que allò sorgís de la imaginació d'un escultor sense que aquest es basés en una realitat que ho fes factible. No crec que res es pugui inventar sense que hi hagi alguna cosa que ho fonamenti, en aquest cas ens trobem amb una societat absolutament tolerant que incloïa al sexe com un pont d'unió entre els déus i els homes.

Observant les figures en les quals una dona es mira al mirall o la ballarina que s'arregla el braçalet del seu peu amb cossos al voltant, ambdues corresponen a l'ideal de bellesa de l'època, pot interpretar-se el paper d'aquelles dones que estaven al servei del temple com transmissores o mèdiem en les quals basar-se per a arribar al més alt. Podríem parlar llavors de com els pelegrins trobaven en els favors

Escena eròtica de Kahurajo

sexuals d'aquelles dones una via de diàleg amb els déus i això és alguna cosa no molt diferent a les teories dionisíiques de l'antiga Grècia.

Sens dubte una de les escenes mes impactants és la de les diferents modalitats de *fer l'amor* a través de la gran roda còsmica. Quelcom molt característic de gran part dels temples de l'Índia i que ens parla de com el sagrat guiava tot els actes de la vida en aquest món. En aquest sentit, el semen dipositat en el receptacle com danador de vida no tindria altre sentit que el de continuar amb el cycle inalterable de la vida i la mort. El paper del sexe, per tant entraria en un context ritual de dador de vida però també de contacte directe amb el cosmos.

Però com explicar les diverses escenes de sodomia o de bestialisme que tan profusament queden retratades en els frontals dels temples? En primer lloc, ens trobem amb una societat que a pesar de ser regida pel diví mostra una gran liberalitat de costums ja que accepta tot tipus de components i jocs en el que a la pràctica del sexe es refereix. Però en darrer terme entrariem en el vell debat si les excessives pràctiques sexuals serveixen per a acostar-se al diví o més aviat ens submergeixen en les més profundes emocions del profà. Fa l'efecte que aquella societat acceptava totes les vies possibles i imaginables del món material per a acostar-se a l'espiritual, una altra qüestió ben distinta és la de conjeturar si la seducció d'aquelles voluptuoses dones, la perfecció dels cossos masculins o els bells exemplars equins fossin el millor camí per a aconseguir tals propòsits a mig camí entre el dionisiac (el plaer desperta els sentits) i l'epicuri (la recerca

Escena eròtica de Kahurajo

d'aquest plaer provoca l'absència del dolor). El parc natural proper al complex presenta uns alts miradors damunt dels turons des d'on es poden observar cocodrils de 4 metres que s'erigeixen en veritables guardians fluvials. En l'època hivernal tot just hi ha gent, a qui resulta molt fàcil agafar una barca que a cop de rem ens submergeix en uns congosts de roques volcàniques en les quals la imatge es torna surrealista o onírica.

És una sort que em trobi en l'estació seca ja que els monsons inunden tots aquells llocs fent el recorregut poc més que inaccessible.

El propietari de l'hotel és un home amb una personalitat diguem que especial. La seva elegant i fina estampa la utilitza per a seduir i engalipar a qualsevol client que arribi al seu encantador hotel. Però sembla que has de pagar un determinat *peatge* pel fet d'estar allotjat per a adquirir productes de la botiga de la seva propietat. Em vaig quedar garrivat veient com intentava entabanar-me amb bells treballats tèxtils però m'hi vaig negar en rodó a capitular. En lloc d'això i a manera de compensació em va muntar una excursió cap al parc, a això l'anomeno l'art *de saber negociar* i allí tots contents.

Venarés és una ciutat màgica, confusa i equidistant de qualsevol altre lloc de l'Índia. Podem dir que és el lloc de trobada entre la vida i la mort, on milers de pelegrins s'acosten a les ribes del riu per a contemplar en les seves aigües l'último alè de vida. Milers de persones

inunden uns carrers permanentment congestionats per la permanent marea humana d'una de les principals ciutats sagrades per al hinduisme. Un petit temple annex a una llacuna enclavada en un barri de la urbs descobreix tot l'encant de la vida quotidiana dels vilatans. M'aturo en un petit cafè per a agafar forces, consulto el meu rellotge són les 10 del matí, tot just he pogut descansar des que a les 3 de la tarda del dia anterior vaig partir en un autobús infernal en direcció a la propera estació de tren que em duria fins a aquí. Mentre degusto l'esmorzar recordo les parades en el mercat del l'leopardós autobús on el temps sembla detenir-se i en realitat va quedar incessantment congelat.

El recinte sagrat tot just és perceptible des de l'exterior i es pot perfectament confondre amb una mes dels habitatges de dues plantes tan típiques del país, no obstant això un reixat i dos policies inspeccionen a tot aquell que vulgui visitar-lo per temor a possibles atemptats islàmics. Síntoma ineludible de les permanents friccions de dues comunitats amb multitud de seguidors i en les quals el radicalisme té el seu lògic camp de cultiu.

A l'entrada la simplicitat inunda la cambra on habiten els déus en la qual les parets emblanquinades de carmí recobreixen un atri a la manera romana. Allí a la part alta de la plataforma prohibida als estrangers, els pelegrins descalços toquen una campana suspesa a l'aire perquè l'altre món els pari esment abans de recitar les conegudes pregàries dirigides al més alt. Una estàtua de més de tres metres d'immaculat marbre negre deixa entreveure la nuesa de Visnú, metàfora de la nuesa amb la qual l'home ha d'entrar en aquell temple que és al seu torn el seu propi receptacle. Moviment continu de famílies que entren i surten, so estrident de les campanes que trenquen la simplicitat, l'essència o l'harmonia. Una dona postrada en un racó, amb el seu apagat sari onejant al vent, tanca els ulls i medita aliena al tràfec de passos i al so angular de campanes.

Molt diferent apareix el majestuós temple situat en el casc vell de la ciutat a l'entrada del mercat. Uns estrets passadissos condueixen a una gran esplanada on s'alça un bulliciós temple embolcallat per l'espés fum d'encens que enrogeix les retines dels ulls. Aquí es troba el domini dels mags i fetillers dignes representants d'un grup sacerdotal que, com totes les castes que existeixen en el món, viuen a costa de la "ignorància" del poble. Famílies senceres es postren per a donar els presents a canvi de

Escena eròtica de Kahurajo

rebre paraules encoratjadores que reforcin la seva fe. Tot massa barroc, complex i preparat perquè el ritual s'imposi al missatge dels fidels davant la unitat.

No puc estar molt temps en aquell lloc que provoca més desconcert que reflexió, així que surto del mercat amb l'estranya sensació que preciso imperiosament respirar una mica d'aire pur perquè em renovi les forces per a continuar.

La bicicleta em duu fins a la principal atracció de la urbs, però per a arribar als gaths i a la zona de crematoris es precisa travessar una sèrie de carrerons posats aquí des de temps immemorials. Són llocs que la vida transcorre inalterable des de la llunyana edat mitjana, on et trobes a ases ambulants en cada cantonada o a gallines corretejant pels esbalandrats carrerons. El transitar cap al gran riu sagrat et transporta mentalment a la llunyana edat mitja, l'època de l'organització de gremis i de l'origen del mercantilisme. Al final, s'arriba a les grans escalinates que condueixen a la ribera i als grans crematoris paral·lels al fluir de les aigües. El lloc d'incineració també s'ha transformat amb l'arribada dels nous temps i ara la major part de la població s'acull a l'elèctrica perquè és més barata. Una petita escala de caragol dona accés a un vetust edifici de forma circular i de to fosc com el més negre dels escarabats. A l'entrada d'aquest un enorme cartell fa propaganda de la incineració ràpida pel mòdic preu de 5 euros, mentre la natural queda a mercè de les elits al ser considerablement més costosa.

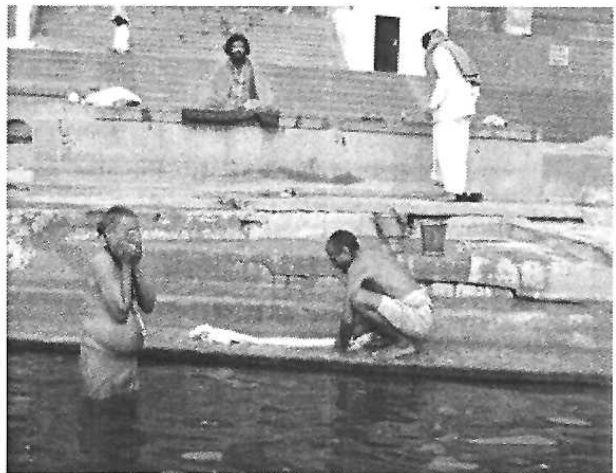
Venarés és la ciutat sagrada en la qual els hindús arriben per a completar la fi dels seus dies. El propi lloc d'incineració que té forma de monticle circular es troba a primeres hores de la tarda ocupat per un grup de gossos que es tomben disciplents buscant la calor

de les cendres. La vida i la mort juntes en un mateix punt, en l'estrany cercle que recorda la inalterable roda còsmica.

Per una mòdica quantitat el barquer em submergeix per la zona dels ghats en la qual la major part de la gent està enfeïnada a rentar tota sèrie d'utensilis domèstics i tot tipus d'estrís i és que el gran riu serveix per a tot. Contemplo el capvespre, des de la riba oposada al mateix temps que contacto amb una aigua freda, cristal·lina i revitalitzadora de vida. La línia ondulant de la ciutat en la qual es revelen les esveltes teulades dels mil·lenaris palauets o vells casalots apostats enfront de les sagrades aigües. La foscor va conformant una línia allargada, vermellosa en la qual ja tan solament albira el tors d'una ciutat on el real i el mitològic semblen complementar-se.

Tot just un instant i el domini de les ombres començaran el seu llarg regnat fins a una alba en la qual milers de pelegrins s'amunteguen com una autèntica marea humana. Es tracta d'un bany ritual en el qual l'home entra en el riu i se sent part de la unitat que regeix els nostres destins. Són molts els que reciten salms i invoquen el despertar mental dirigint-se a la llum solar, però també és un adonar-se que tots formem part de la mateixa matèria sense cap tipus de distinció o barreres.

Un estol de gavines inunda el cel, interposant-se entre el sol naixent i recollint les pregàries humanes llançades només uns metres per sota dels seus lleugers cossos. Viu exemple d'un moviment, ja descrit pel grec Heràclit sense dubte el més orientalista d'una racionalitat tan allunyada dels postulats a favor d'una harmonia entre cos-ment. El món vist com una unitat, en la qual tota separació, tota etiqueta manca de fonament, en la qual l'agitar de les ales parafraseja la recerca d'un camí a la trobada d'un mateix.

Escena de bany al Ganges. Benarés

L'immensa amalgama de gent es repeteix una vegada més en el temple dels micos, on milers de caps dirigeixen les seves mirades a la figura negra guarnida amb garlandes que evoca la deesa Kali. En el costat oposat, situat en un ampli pati un grup de músics entona cançons espirituals que gairebé ningú escolta ja que el més important és la presència en el temple, la comunió amb el més sagrat. En un arcaic arbre situat enfront del control policial, un grup d'alegres micos són testimonis muts d'escenes sovint enclavades entre el drama i la tragèdia. La zona universitària és una autèntic jardí que alleuja els continus mals de cap provocats per l'intens tràfic urbà. Passejar entre acàcies o palmeres que recorden al *vell imperi*, a la finida època victoriana plasmada pels vells col·legis vuitcentistes al·ludeix a una inusitada tranquil·litat que és pàl·lid reflex d'un temps ja oblidat.

Transitar pel vell museu de la ciutat és com si retrocedissis a altres temps que els guardians de sala detectaven qualsevol possible anomalia dels visitants i en la qual en qualsevol racó es trobaven apostades pedres mil·lenàries deixades al seu trist destí. Fotografies tot just visibles de personatges històrics que en una època van ser famosos però que han quedat relegats al més gran dels oblits. Resulta curiós observar que el poder és banal i comprovar com la glòria és efímera i el que en un dia van ser elogis avui pot transformar-se en la major de les indiferències.

El temple nou potser no té un acusat valor arquitectònic, però, amb les seves cuidats jardins posseeix un especial encant. El vast edifici dóna la sensació d'insignificança enfront de tot un univers on habiten les respectives deïtats. M'agrada contemplar les seves parets nues en contraposició a l'ornamentació excessiva, l'escarrit altar de marbre blanc només adornat per escassos pètals de color carmesí. Aquí m'adono perfectament que la modernitat no està renyida amb el bon gust, amb el qual l'arquitecte va saber captar el sentiment de l'home enfront del món o l'inici del diàleg amb si mateix.

La imatge que es té des de l'andana de l'estació és de pel·lícula, vaques i porcs pul·lulant a través de les vies, diferents tipus d'aus carronyeres a l'espera de qualsevol despulla, gent amuntegada dormint en el dur sol, gran part del personal fent les seves necessitats sense cap besllum de pudor, etc. El tren a Gaya ve amb retard de no se sap quant, a causa d'un tall elèctric en una de les zones presumiblement més perilloses de Venarés. Totalment a les fosques, em trobava en el lloc ideal per a ser abordat ja

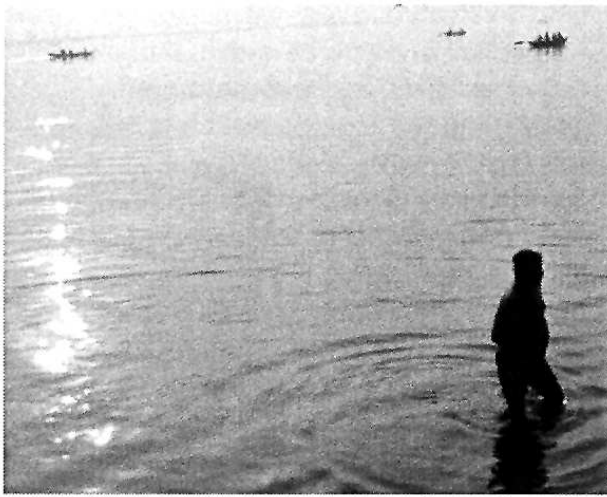
Escena de bany al Ganges. Benarés

que era una quimera l'intentar passar desapercebut. Per fi la llum torna i amb ella el so intel·ligible en un anglès macarrònic de l'arribada i sortida d'algun que altre esbalandrat comboi.

Assegut en una butaca esparracada d'una desolada habitació de l'estació, espero pacientment l'hora d'arribada, prevista finalment a la una de la matinada. Lluny, des de l'esclatxa de la finestra, s'escolto l'incessant murmur de l'anar i venir dels trens i l'anodina i indesxifrabla cinta magnetofònica, tot recorda un passat caduc, en el qual el temps queda lamentablement en suspens. No deixo de sorprendre'm, quan a l'obrir la porta em trobo el passadís ple de gom a gom de gent dormint al terra. He de fer estranyes cabrioles i malabarismes baixant per una bruta rotonda perquè el meu equipatge no s'estavelli amb els nombrosos caps dorments que ocupen el brut i deteriorat paviment. Per l'equivalent a dos euros he pogut gaudir d'un espectacle insòlit en el qual representava el principal paper protagonista.

Però aquí no s'acaba tot, ja que davant la vista del tren els grups humans es desemmandreixen i prenen posicions per a trobar el lloc adequat. Assisteixo a altre espectacle no menys surrealista, en la qual em veig corrent els 200 metres llisos al llarg d'un tren quilomètric al mateix temps que pregunto el lloc exacte del meu bitllet. Sempre trobes el vagó que t'ha tocat a l'altra punta del comboi, quan per fi el trobes has de lluitar amb totes les forces amb els hindús que volen apoderar-se del teu seient a la qual cosa m'oposo enèrgicament. Per fi dispo de tota una llitera per a poder dormir les quatre hores de trajecte en un compartiment totalment buit després que els intrusos s'hagin evaporat com per art de màgia.

Tanco els ulls automàticament, confio en el bon

Escena de bany al Ganges. Benarés

veí que va sortir del seu compartiment per a dir-me que em despertaria quan fos el moment d'arribar, i així entre el vaivé esparverat del tren, caic en braços de Morfeu.

Tot just un instant i ja són les sis i el senyor de la barba canosa i de gorra marró ha complert la seva promesa mentre es malda a afaitar-se davant un mirall esquerdat. A l'arribar em demana propina i m'adono que també és difícil trobar persones íntegrament altruistes a la societat hindú. Per la llei de l'intercanvi el convidat a un te al qual s'apunta l'encarregat de

lliteres. Total que per un euro prenem una beguda calenta a mesura que afloren els somriures dels meus contertulis a la barra del quiosquet situat enmig de l'andana.

Contemplo l'alba de la ciutat a través de la bicicleta que em durà a l'hotel, curiosa manera d'observar la sortida del dia però que en aquells moments em sembla una autèncita glòria. L'allotjament està protegit per un guàrdia de seguretat que em cedeix ostentósment l'entrada, ara només em queda esperar a la saleta l'arribada del gerent per a ocupar alguna d'aquelles senzilles habitacions.

Sembla mentida, però al final tot ha vingut rodat, com si el destí volgués que hagués travessat aquesta pesada prova, i em trobo agitat en un espaiós llit al preu irrisori d'uns 7 euros. Ara podré tancar els ulls i dormir plàcidament la resta del dia, ja que necessito urgentment recuperar les forces desgastades per tant enrenou. Vana il·lusió, així que m'he quedat dormit, crida estrepitosament, un noi barbamec porta una ostentosa safata amb l'opípar desdijuni. Adéu descans, hauré de posposar-lo per a la pròxima nit esperant que es presenti més assossegada i tranquil·la que aquesta.

EL CANAL D'ARTESA I ELS ARBRES

Fa un parell d'anys, però més o menys per aquestes dates —juliol del 2007— anàvem, representants de l'Alternativa, a lliurar en mà una instància al gerent de la Casa Canal de Mollerussa. Estàvem decebuts per com s'estava portant a terme la neteja del canal i la poda dels arbres. Un Sr. (és un dir) armat amb un tractor i una pala anava "podant" els arbres a cops. Les ferides encara són evidents avui.

Val a dir que la casa canal ens va rebre amb tota correcció i de la pala i del Sr. ja no se'n va parlar més. Cosa que vam agrair profundament i així ho vam fer saber.

Aquest any s'ha tornat a fer una poda d'arbres-plataners i freixes han

estat esporgats com ha de ser. També s'ha tallat l'herba del sota arbrat i s'hi pot passejar amb bastant comoditat. Quina diferència!. Novament estem agraït a la Casa Canal per fer les coses bé.

Molta gent per les tardes va a caminar pel ca-

nal; ja que la gent ja sap que, el lleu exercici realitzat en el fet de caminar, com a mínim mitja hora diària, és beneficiós en tots els sentits – físic i emocional- i més si es porta a terme al compàs d'una bona conversa. Pels dematins dels caps de setmana, a primera hora, t'hi trobes ciclistes. També s'hi pot veure algun pintor que immortalitza la bellesa de l'espai.

Avui més que mai, l'humà del segle XXI, necessita la natura. Ens atorga benestar i harmonia i ens retorna el "jo" perdut entre el ciment, el soroll i els neguits de la vida quotidiana.

Potser alguns pensaran que el fet de viure en un poble fa innecessari tenir cura dels espais verds, ja que aquests estan presents en tot el camp que envolta el poble; però si ens aturem a comparar les dues escenes veurem que no és

ben bé el mateix. Tallar una pomera de palmeta i replantar-hi un perer, que hi són per donar-nos el seu fruit, no és el mateix que tallar un plataner que ha acompanyat els nostres passos i els nostres somnis durant anys. Si més no, tots dos mereixen el màxim de respecte i agraïment perquè han viscut per fer-nos la vida millor als humans.

La companyia calmosa i reconfortant de la natura, des de la frescor vigoritzant de les primeres hores de l'alba a les postes que retallen els arbres i els monticles, en relleus de clarobscur solcats de carabassa, granat, rosa i lila, són una simfonia de colors al servei dels sentits i de l'esperit. Com podríem prescindir-ne sense sentir la soledat més profunda, orfes de tanta bellesa?

DEIXADA, TOSSUDERIA O MALA FE

Fa més de dos anys que l'Ajuntament i l'Alternativa avisen en reiterades circulars i avisos particulars que **no es poden deixar animals (gossos) solts pels carrer**. La llei de Protecció dels animals ho diu ben clar:

La persona posseïdora d'animals està obligada a evitar-ne la fugida, tant dels exemplars adults com de les cries d'aquests (art. 12 apart. 3).

Fa poc que hem passat una circular que en parlava i ens referíem més concretament als gossos de tamany petit, ja que els gossos de tamany mitjà o gran no estan aviats.

Algú ens va comentar fa poc, que era perquè el fet d'atropellar un animal gran podia provocar danys en el vehicle amb els

conseqüents perjudicis cap a l'amo del gos que en seria el responsable directe. Atropellar un animal petit l'únic perjudicat, en la majoria de casos, és l'animal que hi sol deixar la vida.

D'exemples en podem citar més de dos. Nosaltres pensem que el que realment els separa és una gran diferència: les persones que deixen els animals solts pels carrers no se'ls estimen ni els valoren per a res. Per a ells un animal deu ser una cosa amb potes que camina. Que mori el seu gos no té cap importància; és més: al seu lloc un altre. I tornem a començar el viacrucis per als veïns i per a l'animal.

No s'adonen que els temps canvien i que els països més avançats del món són els més sensibles de cara al benestar dels animals. Antigament molts es criaven tirant-los algun ossot de tant en tant i un rosegó de pa; per a beure un potot amb aigua rovellada. Avui és diferent, però l'actitud és la mateixa. Pensen que amb la menjadora plena de pinso ja compleixen i no és així. Aquests gossos no estan magres, van pel carrer amb la cua dreta, pul.lulant d'ací d'allà, no t'hi pots atansar perquè fugen esperitats, és a dir mancats de contacte humà no estan socialitzats, embruten,

tomben els cubells d'escombraries, buixen i udolen per les nits, es realitzen prenyats de les femelles, les cries dels quals es col.loquen de qualsevol manera, sense pensar si el nou amo en serà responsable, el que volen és treure's la nosa del davant. A voltes, "perquè tenen molt bon cor", deixen les cadellades a les portes d'una protectora, perquè aquesta gent ja se n'encarregarà (brètols troglodites!!) poc saben la feina que dona cuidar bé un animal i col.locar-lo a gent responsable.

Afortunadament la llei ho diu ben clar: "*La persona posseïdora d'un animal...és responsable dels danys, els perjudicis i les molèsties que ocasioni a les persones, a altres animals, a les coses, a les vies i espais públics... d'acord amb el que estableix la legislació civil aplicable*" (art. 12 apart. 1)

Ben segur que a tothom ens ha passat que, alguna vegada- encara que extremem la prudència- se'ns ha escapat el nostre gos, però això no es pot convertir en un fet reiterat ni molt menys habitual.

Tot incompliment de la llei té la seva penalització. Potser si els toquem la butxaca seran més "sensibles" amb els animals i més respectuosos amb els veïns que pateixen la seva deixadesa.

Es pot saber la moral de les persones i dels pobles mitjançant el tracte que donen als animals (F. Nietzsche)

SEGRE/DIVENDRES/27 FEBRER/2009

Una anciana de 101 anys n'ha d'esperar 4 per cobrar l'ajuda de dependència

Acció Social comunica a aquesta veïna d'Artesa de Lleida que el 2013 tindrà la prestació

La família qualifica de "vergonya" la tardança, ja que la Dolors no es val per si mateixa

[ARTESA DE LLEIDA] Dolors Solé, una veïna d'Artesa de Lleida, acaba de rebre una carta de la conselleria d'Acció Social en què se li comunica que haurà d'esperar fins al 2013 per cobrar l'ajuda de la llei de dependència que ha sol·licitat i que ha estat acceptada. La família qualifica de vergonyós aquest retard atesa la seua avançada edat.

Dolors Solé, amb la persona que, contractada per la família, la cuida.

AMADO TORRELLA

GUIA | 41

TELÈFONS I HORARIS D'INTERÈS

Ajuntament 973 167162
 Assistent social: dimecres alterns 973 167315
 Correus: dilluns a divendres, 8-10 h, dissabte 8-9h
 Farmàcia 973 167204
 Biblioteca: dimarts i dijous de 6 a 8 de la tarda
 La Femosa 973 167809
 Veterinari de la Protectora Local:
 Jaume Armengol 626869516

V3 Hospital Veterinari 639367888
Adreça electrònica de La Femosa:
lafemosa@artesalleida.cat
 Metge 973 167291
 Metge urgències: Dies feiners: 15 h – 8 h i els festius tot el dia ... 973 142029 / 973 142033
 Museu ..... : 973 167162 (hores convingudes, Ajuntament)

Horari dels autobusos que paren a Artesa				
LLEIDA a ARTESA			ARTESA a LLEIDA	
De dilluns a divendres				
11 h		Matí	7 h 10 min	
12 h			8 h	Cogul
13 h 15 min	Albagés - Cogul			8 h 20 min ESO
			9 h 40 min	
			12 h 10 min	
3 h	Durant el curs	Tarda	3 h 30 min	
4 h	Durant el curs		4 h 15 min	Cogul
5h 20 min	Puigverd		4 h 30 min	
6 h 30 min			5h 45 min	Puigverd
7 h 30 min	Albagés - Cogul			
8 h 30 min				
dissabte				
11 h		Matí	8 h 10 min	
12 h			9 h 45 min	
13 h 15 min			12 h 10 min	
7 h 30 min		Tarda	4 h 30 min	
NL2 (sud) divendres, dissabtes i vigílies				
0 h 10 min		Nocturn	0 h 30 min	Puigverd
2 h 00 min			2 h 20 min	Puigverd
4 h 15 min			4 h 35 min	Puigverd

SOLUCIONS ALS ENTRETENIMENTS

ESCACS

1.- Dg4+, Dxg4; 2.- Txe8+, Rg7; 3.- fxc4.

SUDOKU

9	6	1	3	5	7	8	2	4
5	8	3	6	2	4	7	9	1
2	7	4	9	8	1	5	6	3
3	4	6	8	7	2	1	5	9
7	2	5	1	9	6	3	4	8
1	9	8	4	3	5	2	7	6
6	3	2	5	1	9	4	8	7
4	1	7	2	6	8	9	3	5
8	5	9	7	4	3	6	1	2

Visió sobre el patrimoni fotogràfic d'Artesa de Lleida

Rua de Carnaval

Tanca la fàbrica de begudes carbòniques Batiste

Obres a la Plaça

Obertura de la sala de la Llar del Poble

Mona de la Cooperativa Comarcal les Garrigues

Excursió a Cardona i Sant Benet

Curset de cata de vins